

PAPER DETAILS

TITLE: ALMAN INTERNET GAZETELERİNDE ALEVİLERİN TEMSİLİ ve TAKDİMİ (2007-2023)

AUTHORS: İlhan Karaca

PAGES: 73-98

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3123539>

ALMAN İNTERNET GAZETELERİNDE ALEVİLERİN TEMSİLİ ve TAKDİMİ (2007-2023) ALEVI REPRESENTATION AND PRESENTATION IN GERMAN ONLINE NEWSPAPERS (2007-2023)

İLHAN KARACA *
Sorumlu Yazar/Correspondence

Öz

Çalışmada, Almanya'daki Türk kültürü içinde bir alt kültür biçimini oluşturan Alevilerin medya temsili araştırılmıştır. Temsilin bir inşa süreci olduğu ön kabulüyle hareket eden bu çalışmada, kitle iletişim araçlarının, gerek Alman kamuoyunda gerekse akademik yazında kim oldukları ve neye inandıkları çok az bilinen Alevileri, başka hangi değer ve inançlar kümesi üzerinden sunduğu sorusuna cevap aranmıştır. Bir doküman analizi olan bu araştırmanın ampirik verileri, günümüzde yeni medyanın en önemli enformasyon araçlarından biri olan internet gazetelerinden toplanmış ve gömülü teori yöntemine göre analiz edilmiştir. Bu analize, 17 farklı gazeteden toplam 35 haber tabi tutulmuştur. Elde edilen sonuçlar, 90'lı yılların sonuna doğru bir İslam tartışmasına dönüşen Alman uyum politikalarının yürürlüğe girmesiyle birlikte Alevilerin medya tarafından fark edilmiş olduğunu ve bu politikaların Alevilerin medya temsili sosyokültürel bağlamını oluşturduğunu göstermektedir. Müslüman kökenli göçmenlerin temel kültürel haklarını hesaba katmayarak, tek yönlü uyumlarını öngören bu politikalarla Almanya hatırı sayılır bir ilerleme kaydetmiş olsa da, açık ve liberal bir toplum olma ideallerinin gerisinde kalmıştır. Bu idealleri ise ana-akım İslam'a "alternatif İslam" olarak belirlediği Alevilik üzerinden yeniden inşa etme stratejisine başvurmuştur. Bu çerçevede Alevilerin medya temsili araştırılan çalışma, kitle iletişim araçlarının Aleviliği, dar bir çerçevede Alman uyum politikalarının çıkarlarına hizmet edecek şekilde tanımlayarak araçsallaştırdığı sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Almanya, Uyum, İslam, Alevilik, Medya Temsili, İnternet Gazeteleri.

Abstract

In the study, the media representation of Alevis, which constitutes a subculture form within the Turkish culture in Germany, has been researched. Acting on the assumption that representation is a construction process, in this study, an answer was sought to the question of through which other set of values and beliefs the mass media present Alevis -who they are and what they believe are hardly known both in the realm of academic literature and to the German public. The empirical data of this research, which is a document analysis, were collected from online newspapers, one of the most important information tools of the new media today, and analyzed according to

* Dr., Bayburt Üniversitesi, ilhankaraca@bayburt.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7491-732X.

the grounded theory method. A total of 35 articles from 17 different newspapers were subjected to this analysis. The results show that Alevism were noticed by the media with the enactment of the German integration policies, which turned into a debate on Islam towards the end of the 90s, and these policies formed the socio-cultural context of the media representation of Alevism. Although Germany has made considerable progress with these policies, which envisage their one-way integration without due regard to the basic cultural rights of immigrants of Muslim origin, it has fallen behind its ideals of being an open and liberal society. It resorted to the strategy of rebuilding these ideals through Alevism, which it identified as an “alternative Islam” to mainstream Islam. In this context, this study researching the media representation of Alevism concluded that the mass media instrumentalized Alevism by defining it in a way that would serve the interests of German integration policies.

Key Words: Germany, Integration, Islam, Alevism, Media Representation, Online Newspapers.

Giriş

Günümüzde medya, bilgi aktarma, kamuoyu ve sosyal hareketleri oluşturma, toplumu yönlendirme gibi birtakım işlevlere, hatta post-modern bilim insanlarına göre gerçeği inşa edebilen bir güce sahip olması nedeniyle dördüncü kuvvet olarak nitelenmektedir (Precht-Welzer, 2022). Alanda yapılan çalışmalar, insanların politik, ekonomik, sosyal vb. olayların bilgisine medya aracılığıyla ulaştığını ve aynı zamanda bu bilgileri içselleştirerek medyanın sağladığı bilgiler doğrultusunda anlamlandırdığını göstermektedir (Polat, 2018, 47). Algıların medya yoluyla şekillendiğinden bahsedildiğinde ise temsil kavramı öne çıkmaktadır. Medya araştırmalarının ilgi alanına ilk kez 70’li yıllarda giren bu kavram, kültürle ilgili bütün temsillerin politik olduğuna dair tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Söğüt, 2019, 215). Ortaya konan çalışmaların temel konuları, medya temsilleri üzerinden farklı kültürler hakkında olumlu ya da olumsuz yargıların inşa edildiği ve böylece medyanın egemen sosyal grupların çıkarlarına hizmet ettiğidir (Söğüt, 2019, 215). Böyle olması, temsil kavramını Hall ile anlamı inşa eden bir yapı olarak değerlendirmemize izin vermektedir (Hall, 1997, 16).

Medya temsillerinin gerçeği inşa eden bir yapı olması, medyanın göç olgusu ile ilgili tutumunu da önemli hale getirmektedir. Bu bağlamda kitle iletişim araçlarında göçmenlerin varlık göstermesi, özgün temsillerinin bulunması, kısacası ‘kendi sesleri’ olma taleplerinin karşılanması hem Avrupa Birliği düzeyinde hem de Almanya gibi birçok Avrupa Birliği ülkesinde siyasi bir hedef olarak formüle edilmektedir (Kosnick, 2008, 109). Diğer taraftan göç olgusuyla ilgili güncel akademik tartışmalarda da ilginin giderek medyanın bütünleştirici işlevine odaklandığı gözlenmektedir. Bununla birlikte toplumsal gerçekliğin araçları olarak görülen medyanın toplumda tespit edilen sorunların iyileştirilmesine de katkıda bulunması beklenmektedir (Ruhmann-Demren, 2000, 69). Bu ideallerin ne derece gerçekleştiğine de cevap verecek olan bu çalışmanın temel amacı 2000 yılı sonrası Alman internet gazetelerinde Alevilere dair haberlerin izini sürmek ve alanda şimdiye kadar ortaya konan bilimsel bilgi üretiminden yararlanarak gelecekte ihtiyaç duyulan yönelimlere ışık tutmaktır. Bu minvalde Alman göç araştırmalarına bakıldığında, Alevilikle ilgili bilimsel araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı göze çarpmaktadır (Frerk, 2021, 2; Dressler, 2019, 1). Göç araştırmalarının özellikle 90’lı yılların sonuna doğru, İslam ve Müslümanlara yoğunlaşması (Foroutan, 2012, 15) nedeniyle var olan çalışmalar da daha çok Almanya’da ana-akım İslam olan Sünni İslam’la ilgilidir. Bu çalışmalarda Aleviler de ayrımsız olarak bu grubun üyeleridir. Ancak böyle olması, bu literatürün Alevilere de dair de çok şey söylediği ve Aleviliğin bu literatürden bağımsız olarak anlaşılmayacağı anlamına da gelmektedir.

Alevilerin medya görünürliğünde de yukarıda anlatılanlara benzer bir görünmezlik dönemi söz konusudur. Alman kitle iletişim araçlarında Aleviler ancak uluslararası medyada da yankı bulan Dersim ya da Sivas katliamları gibi olaylarla ilgili haberlerde yer bulabilmektedir. Bu bağlamda Keleş, Alevilerin Almanya dışında yaşamış oldukları acıların, onları en azından mağdur edilmiş azınlık olarak görülmesine yardımcı olduğunu belirtmektedir (Keleş, 2021a, 132). Ancak 2000’li yıllarla birlikte bu durumun değiştiği anlaşılmaktadır. Daha önce göçmen grubu içinde pek fark edilmeyen Aleviler, artık kendi kimlikleri üzerinden haber edilmeye başlanmış, konular da giderek daha çok Almanya merkezli hale getirilmiş durumdadır. Bunun nedenlerinden biri olarak Alevi bir babanın kızına tecavüz etmesini konu alan *Ta-tort* adlı polisiye dizisinin “*Namusuna Laik Olmak*” bölümünü izleyen tartışma ve protestoları gösterebilsek de medyanın Alevi farkındalığının asıl nedeni, bir İslam tartışması olan yeni Alman entegrasyon politikalarıdır (Toprak-Kaplan, 2021, 273). Bu tartışmalar bağlamında medya, Alevileri kendi kimlikleri üzerinden haber etmekle kalmamış, aynı zamanda, bu çalışmada gösterileceği gibi, Aleviliğe Almanya’daki ana-akım İslam’dan farklı bir gözle bakmayı da tercih etmiştir.

Temsilin bir inşa süreci olduğu ön kabulüyle hareket eden bu çalışma, özellikle Alman kamuoyunda Alevilerin gerçekte kim oldukları hakkında çok az bilgiye sahip olduğu halde (Toprak-Kaplan, 2021, 273-274) medyanın başka hangi değer ve inançlar kümesi üzerinden bir Alevi kimliğini sunduğu sorusuna cevap aramaktadır. Alan yazında bu sorunun cevabı olabilecek ilk ipuçlarını veren çalışma, Karaca-Bostancı (2022) tarafından ortaya konmuştur. Araştırma kapsamında Alman *Die Welt* gazetesinde Alevilikle ilgili yayımlanan çalışmalarında, yedi yazarın kaleme aldığı dokuz haber metnini inceleyen araştırmacılar, söz konusu metinlerde Aleviliğin yaşayan Alevilikten ve ana-akım İslam’dan farklı yansıtıldığını saptamışlardır. Araştırmacılara göre bu metinlerin gayesi, Alevilerin Almanya’da yaşadıkları ayrımcılık, ırkçılık, özgün kimliklerini yeni kuşaklara aktarma gibi temel sorunlarıyla ilgilenmekten çok, Alevilerin Türkiye’deki durumlarına göre Almanya’da ne kadar umursandıklarını ve gözetildiklerini göstermektir. Çalışmanın bu sonucu, konunun daha etraflıca araştırılmasını gerekli kılmaktadır. Tam da bunu hedefleyen ve nitel doküman analizine dayalı olan bu çalışma, yelpazesini daha geniş tutarak medyanın en önemli enformasyon araçlarından biri olan ve giderek yazılı basının yerine geçen internet gazetelerinde Alevilerle ilgili 2007-2023 yılları arasında çıkan haberleri gömülü teori yöntemi ile incelemektedir. Bu bağlamda ağırlıklı olarak ulusal, belli bir sayıda da yerel olmak üzere, toplam 17 farklı gazeteden 35 haber, bu çalışmanın veri kaynağını oluşturmaktadır. Çalışmada Alman gazetelerinin seçilmesi ise bir tesadüf değildir. Zira

“Avrupa’daki Alevilerin çoğu Almanya’da yaşamaktadır ve Avrupa’daki Aleviler üzerine yapılan çalışmaların çoğu Almanya’daki durumla ilgilenmektedir”

(Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 88). İstatistikler ülkede yaşayan ve çoğunluğu Türkiye kökenli olan (Pfündel-Stichs-Tanis, 2021, 59) Alevilerin sayısının 600.000–700.000 civarında olduğunu göstermektedir (Frerk, 2021, 1; Toprak-Kaplan, 2021, 273). %74 oranla Sünni olan Almanya’daki Türk toplumu içinde Aleviler %13 oranla ikinci büyük dini alt grubu oluşturmaktadır (Frerk, 2021, 1; Pfündel-Stichs-Tanis, 2021, 54). Bu istatistiki bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Alman resmî kurumları, ülkede yaşayan Alevileri köken ülkelerine göre sınıflandırılmaktadır ve dolayısıyla nüfus sayımlarında da Türk vatandaşı olarak listelenmektedir (Weineck, 2020, 2). Bu çalışma bağlamında da Aleviler, farklılaşan kültürel değerleri ve ritüellerine rağmen, Almanya’daki Türk kültürü içinde bir alt kültür formu olarak değerlendirilmektedir (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2018, 97).

Her ne kadar bu makale bir nitel doküman analizi olsa da, Alevilerin bir İslam

tartışması olan Alman uyum politikalarının uygulanmaya konması ile birlikte medya tarafından fark edilmiş olması, bu politikaların Alevilerin medya temsilinin sosyo-kültürel bağlamını oluşturduğuna işaret etmektedir. Bu nedenle çalışmanın bir diğer veri kaynağını ilgili literatür oluşturmaktadır. Yukarıda da değinildiği üzere, ağırlıklı olarak Sünni İslam’a ilişkin olan bu literatür, ortak tarihi-teolojik arka planına sahip olan ve benzer göç ve uyum süreçlerinin etkisi altında şekillenen Aleviliğe dair de bir okuma yapılmasını mümkün kılmaktadır. Bu metodolojik gerekçenin yanında medyanın siyaset ile karşılıklı bağımlılığı ve etkileşimi konusunda fikir birliği bulunması (Hachmeister vd. 2008, 256), böyle bir teorik çerçevenin sunulmasının ayrı bir nedenini oluşturmaktadır. Buna göre çalışmanın teorik kısmında ilk olarak Alman siyasetinin göçmenleri ele alış biçimine genel bir bakış sunulacaktır. Bir sonraki alt başlıkta, 60 yılı aşan göç tarihinde üst grup olan Türk göçmenlerine, yönelik uygulanan uyum politikalarının ve bu politikaların sonuçlarının çerçevesi çizilecektir. Bu çerçevede Aleviler 2000’li yıllara kadar bu grup içinde görünmez olarak yer almaktadırlar. Bu nedenle öncelikle Türk toplumunun (üst grubun) uyum koşulları altındaki biçimlenişine bakılacak, ardından Alevilerin bir alt kültür olarak görünür olmaya başladığı, göç ve uyum politikaları tarafından da bu kimlikleri üzerinden değerlendirildiği sürece değinilecektir. Son olarak -çalışmanın konusunun temsil olması nedeniyle- Alman kitle iletişim araçlarındaki göçmen temsiline dair genel bir değerlendirme yapılarak, çalışmanın nitel bölümünde incelenecek olan Aleviliğin medya temsilinin bağlamsal çerçevesi tamamlanmış olacaktır.

1. Sosyokültürel Bağlam

1.1. Alman Siyaseti ve Göçmenler

60’lı yıllardan itibaren sanayi üretiminin duyduğu işgücü ihtiyacını karşılamak üzere, ülkeye çağrılan göçmenler ve onları izleyen kuşaklar geçen süre içinde ülkenin demografik ve sosyo-kültürel yapısını her dört kişiden birinin göç geçmişine sahip olduğu yönünde değiştirmiştir. Toplumda ve Sosyal Bilimlerde Almanya’nın bir göç ülkesi olduğu konusunda kesin bir fikir birliği oluşmasına rağmen, Alman siyaseti konvansiyonel toplum anlayışını (“ulus olarak toplum” ve “cemaat olarak toplum”) sürdürmeye devam etmektedir. Ülkede göç, hala olası tüm sosyal ve politik sorunlara neden olabilecek “öncü” bir olgu olarak görülmektedir (Sökefeld, 2008, 206). Göçmenlerin varlığı halk, toprak, devlet ve değerler birliğini bozabilecek bir tehdit olarak algılanmaktadır (Wimmer-Glick Schiller, 2002, 309). Bu nedenle entegrasyon kavramı Alman göç söyleminde en sık kullanılan kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Sökefeld, 2008, 206). Ancak bu kavram tek yönlü olarak anlaşılacak, farklı kültürel yapılardan geldikleri düşünülen göçmenlerin kültürel uyum ve uyumsuzluk potansiyellerini ifade etmektedir. Bu durum, geçmiş ve geleceğe yönelik hikâyeleri yaşadıkları yere dair olan göçmen kökenli yeni kuşaklar için de geçerlidir (Diekmann, 2021, 6). Esasen ülkenin vatandaşlığını da alarak toplumun bir parçası haline gelen bu kuşaklara da azınlıklara özgü ve toplumun genel kültürüne yabancı nitelikler atfedilerek, göç nedeniyle bozulduğu söylenen toplum birliğinin entegrasyon yoluyla yeniden sağlanması politik olarak mantıklı bulunmaktadır (Nieswand, 2019, 10). Bu bağlamda Almanya farklı azınlıklara farklı entegrasyon tarifeleri uygulamaktadır. Sayıca az ve dolayısıyla algılanan tehdit boyutu küçük, etnik/bölgesel gruplara (Dan, Saterland, Sorb, Frisya ve Kuzey Frisya) resmi azınlık statüsü verilerek, temel kültürel hakları yasal koruma altına alınırken (İleri, 2008, 23), Türk toplumu gibi sayıca büyük göçmen gruplarına, sonradan ve kendi kararlarıyla göç ettikleri gerekçesiyle, resmi azınlık statüsü verilmemektedir. Bu vasıfsızlıkları onları hak sahibi olmaktan alıkoyduğu gibi, bu doğrultudaki çabaları da boşa çıkarılmaktadır. Ancak göçmenlerin yarattığı çeşitliliğin ülkedeki istikrarı bozma potansiyeli de bulunması nedeniyle onlara da çok kültürlülük adı altında kontrollü bir şekilde bazı (folklorik) hakların tanınması gerekli görülmektedir (Yılmaz, 2015, 111). Bunun dışında göçmenlerden beklenen şey, kendi temel kültürel değerlerinden ödün vererek uzun vadede göç ettikleri ülkenin formel ve

enformel yasalarına uymalarıdır.

1.2. Türk Göçmen Grubuna Yönelik Uyum Politikaları

Almanya’da göçmenlerin entegrasyonu, kendisine nispeten geç bir aşamada, 90’lı yılların sonuna doğru, bağımsız bir politik alan açmış ve Federal düzeyde yürütülen bir entegrasyon programı ilk kez bu dönemde yürürlüğe konmuştur. Daha önceki dönemlerde “misafir işçi”, “yabancı” ya da “Türk” adını alan göçmenlerle ilgili tedbirler ise daha çok geri dönüş seçeneğinin açık tutulmasıyla ilgilidir. Bu nedenle Alman toplumu bu grubun dini boyutuyla da fazla ilgili olmamıştır (Halm, 2010, 293). Uzun süre kendi hallerine bırakılan birinci kuşak göçmenler ise tam aksine gurbette dinlerinin ayırımına iyiden iyiye vararak, gözlerden uzak ve çoğunluk toplumun karşıtlık anlayışına benzer bir bakış açısıyla, dini inançlarını yaşamaya ve ibadet yerlerini oluşturmaya devam etmişlerdir (Schiffauer, 2010, 346). İslam’ı muhafaza etme arzusu babalarından görevlerini devralan ikinci kuşakta da devam etmiştir (Schiffauer, 2010, 347). Bu kuşağın aktif olarak rol aldığı İslami kuruluşlar, örgütlenme biçimi açısından Almanya, içerik açısından ise daha çok Türkiye odaklı olmaları nedeniyle ulus-ötesi karakterdedir.

Alman uyum politikalarının nispeten geç bir aşamada, yürürlüğe konmasını, göçmenler ilk bakışta kendi lehlerine çevirmiş gibi görünse de bu durum son tahlilde onların aleyhine olmuştur. Zira eş zamanlı olarak İslam’ın bir “güvenlik riski” oluşturduğu algısı gelişmiş (Bleischmidt, 2015, 16) ve uyum problemi tamamen Müslümanların problemi haline indirgenmiştir. Hierl’in (2012) ifadesiyle, “entegrasyon tartışmaları islamileştirilmiştir.” Bu değişiklikte İslam’ın küresel boyutta Batı ve Modernlik karşıtı ve dolayısıyla bir tehlike olarak görülmesi (Sökefeld, 2008, 206) ve özellikle 11 Eylül terör saldırıları sonrası İslami teröre karşı Alman siyaseti tarafından geliştirilen iç güvenlik söylemi etkili olmuştur. Söz konusu süreçlerle birlikte “Müslümanların başarısız entegrasyonu” tartışması yeni bir zirve noktasına ulaşmıştır (Schneider-Fincke-Will, 2013, 9).

Günümüzde Federal hükümetin Müslümanların uyumunu ulusal bir hedef haline getirdiğini *Alman İslam Konferansı*, *İslam Din Dersleri*, *İmam Eğitimleri* ve *İslam Teoloji Kursleri* gibi yürürlükte olan uyum program ve projeleri göstermektedir. Bunların tümü uzun süre kendi hallerine bırakılan göçmenlerin, köken ülkelerini de içine katan ulus-ötesi dini yapılarına alternatif olacak “Alman/Avrupa İslamı”nı inşa etmek amacıyla yürürlüğe konmuştur. Bu anlamda Almanya’nın bugünkü entegrasyon politikaları “telafi edici entegrasyon” (Thränhardt, 2010, 16) özelliğini taşımaktadır. Geline nokta- diğer toplumsal süreçlerin de eşlik etmesiyle birlikte Alman uyum politikalarının bu yolda epey bir mesafe kat ettiği anlaşılmaktadır (Pfundel-Stichs-Tanis, 2021, 16; Schneider-Fincke-Will, 2013, 6). Zira Alman okullarında yetişen üçüncü kuşak gençlerin aktif olarak rol aldıkları İslam topluluğu, atalarından farklı olarak Almanya’ya yönelik ve Alman dilinde bir İslam’ı hem içeride hem dışarıda savunmaktadır. Schiffauer (2010) tarafından post-islamcı olarak niteleyebileceğimiz bu kuşak, çalışmalarını toplumun genelinin yararına olacak şekilde organize ettiği gibi, aktif olarak rol aldıkları İslami kuruluşların kurtuluşunu da yapısal asimilasyonda görmektedir (Köhler, 1999, 16). Ne var ki İslami kuruluşların Almanya’ya yönelimi arttıkça, bu kuruluşların Almanya’nın siyaseti ve toplumu üzerindeki olası etkilerine ilişkin korku ifadeleri azalmak yerine çoğalmakta, Müslümanların açık bağlılık ifadelerinin arkasında gizli mesajlara dair ipuçları aranmaya devam edilmektedir (Spielhaus, 2011, 34; Schiffauer, 2010, 275). Bu durum, Müslüman inancına sahip kişilerin ya da kuruluşların Almanya’ya aidiyetlerini reddetmek ya da tartışmaya açmak anlamına geldiği gibi, (Dieckmann, 2021, 8) onları tarafsız bir bakışın göreceğinden çok daha fazla dışa kapalı ve uyumsuz bir grup haline getirmektedir (Schiffauer, 2010, 279).

Sonuç olarak Alman göç söyleminde göçmenleri yabancı ve potansiyel olarak tehlikeli Müslümanlar olarak tanımlayan bir kültürel farklılık paradigması hâkimiyetini sürdürmeye devam etmektedir (Sökefeld, 2008, 206). Bu bağlamda Müslüman göçmen grubunun bir parçası olan Aleviler de giderek artan bir şekilde çeşitli kamusal tartışmaların odak noktası haline gelmektedirler (Toprak-Kaplan, 2021, 273). Almanya’da kendilerine Alevi diyen insanların olduğu giderek daha fazla bilinmesiyle birlikte de, Aleviler her geçen gün daha fazla kim oldukları sorusunun muhatabı olmaktadır (Sökefeld, 2008, 198). Böylelikle göçmen olarak zaten entegrasyon politikalarının muhatabı olan Aleviler, bu sefer de Alevi kimlikleri üzerinden bu tartışmaların içine çekilmektedir. Ancak Keleş’in de belirttiği gibi, bu tek taraflı bir süreç değildir, Aleviler de Almanya’yı kabul etmiş durumdadır ve uyum beklentilerine cevap verecek potansiyele sahiptir (Keleş, 2021a, 129). İzleyen bölümde bu süreç ele alınmıştır.

1.3. Aleviler ve Alevilere Yönelik Uyum Politikaları

Almanya’daki Türk toplumunun bir alt kültürünü oluşturan Alevilik, dışarıdan görüldüğü gibi, homojen bir yapıya sahip değildir. Alevi topluluğu daha ziyade kısmen birbiriyle örtüşen kısmen de birbirini dışlayan dini, felsefi, siyasi, kültürel ve tarihi parçalardan oluşan bir mozaığı andırmaktadır (Taşçı, 2008, 134). Grupları birbirinden ayıran temel hususlardan biri, Aleviliğin İslam’ın içinde mi dışında mı olduğudur (Frerk, 2021, 8). Çalışmamızın konusu olmayan bu tartışmadan bağımsız olarak, Alevi cemaatinin Almanya’daki kurumsallaşmasına ana hatlarıyla baktığımızda 1960’lardan 1990’lara kadar Alevi toplulukları hakkında ayrıntılı çalışmaların eksik olduğu görülmektedir (Çiçek, 2021, 656). Yine aynı şekilde yeni ve genç Alevi kuşakların Alevi kimliği ile ne kadar ilgili olduklarına ya da Almanya’daki Alevi yapılanmalarının ne ölçüde içinde bulunduklarına dair araştırmalara da ihtiyaç duyulmaktadır. Var olan çalışmalar ise farklı sonuçları ortaya koymaktadır. Sökefeld (2008) ve Loth (2014) gibi araştırmacılar, yeni kuşakların kendilerine Almanya’da daha özgür bir ortam bularak kimliklerini atalarından farklı olarak, *takiyye*’ye başvurmada, daha açık bir şekilde dışa vurduklarını belirtirken, Taşçı (2008) Alevi gençlerinin derin bir çözülme süreci içinde bulunduklarını ve kimliklerini ancak Sünni karşıtlığı üzerinden inşa ettiklerini ileri sürmektedir. Bu tartışmaların berisinde, Almanya’da yetişen genç Müslüman kuşakların Almancayı ilk dilleri ve Almanya’yı yeni vatanları olarak benimsedikleri (El Menour, 2017, 15; Eke 2015, 258) gerçeği ortada durmaktadır. Bu da çalışmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi, Alevilikle ilgili çalışmalarda eksikliğin, Sünni İslam’a ilişkin yapılan yukarıdaki açıklamalar üzerinden bir ölçüde telafi edilebileceğine işaret etmektedir. Nitekim Aleviliğin Almanya’daki kurumsallaşma sürecine baktığımızda, Alevilerin de 1960’lardan itibaren sadece «misafir işçi» olduklarını görmekteyiz. Yine 90’lı yılların sonlarına kadar federal düzeyde uygulanan bir uyum politikasının bulunmaması nedeniyle, Aleviler de Sünni Müslümanlar kadar kendilerine nispeten rahat bir ortam bulmuş, dini geleneklerini önce enformel daha sonra formel yapılara dönüştürerek yaşayabilmişlerdir (Çiçek, 2022, 656; Masicard, 2006, 6). Aleviliği temsil eden bu dernekler homojen bir yapı olarak ortaya çıkmasa da, hepsi Avrupa’da Alevi hareketini güçlendirme ya da Alevi kimliğini kabul ettirme noktasında buluşmaktadırlar (Sökefeld, 2008, 196). Bu bağlamda Aleviler, politik hak taleplerini özellikle Türkiye’ye de çevirmeleri (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 96) ve sadece dini ve kültürel bir grup değil, politik de bir grup olmaları nedeniyle tıpkı Sünni kuruluşlar gibi ulus-ötesi bir yapıya sahiptirler (Eke, 2015, 258).

Keleş, Alevilerin kimlik ve hak talebi arayışlarını sürdüren yapının, Almanya’da iki farklı koldan oluştuğunu belirtmektedir. Birinci kolu, inanca yönelik dede merkezli Alevilik oluştururken, ikincisini, kültürel kimlik anlayışına yönelen kültür merkezli Alevi kolu oluşturmaktadır (Keleş, 2021b, 9). Dede merkezli kolun örgütlenme türleri çoğunlukla dedelerin ortaklaşa kurduğu, aslen köylerde yaşayan geleneksel Aleviliğe duyulan özlemle şekillenmekte ve kurumsallaşma yoluyla bu geleneksel Aleviliği restore etme ve onu yaşatma amacını gütmektedir (Keleş, 2021b, 12). Kültür

merkezli Alevilik kolu ise daha ziyade sol yelpazeden kişilerin öncülüğünde yürütülen ve özellikle sol görüşlülerin aktif olduğu derneklerdir. Bu dernekler etrafında kümelenenlerin çoğu, tarihsel olarak hem Türkiye Tek Partisi hem de Marksist/Solcu gruplaşmalarda siyasi olarak aktif rol almış kişilerdir. Bu kişilerin Almanya'daki amacı, sol ideoloji ile karıştırılmış bir Alevi kimliğini çok kültürlü toplumun talepleriyle uyumlu hale getirmek ve Aleviliği kültürel faaliyetler yoluyla tanıtmak ve yaşatmaktır (Keleş, 2021b, 26).

Alevilerin her iki koldan kurumsallaşarak parçası olduğu göçmen grubundan ayrı bir kimlik arayışına kalkışmasında, Türkiye'deki Sünni ağırlıklı çevrenin psikolojik ve dini baskısından kurtulmanın (Toprak-Kaplan, 2021, 273) yanı sıra Almanya ortamındaki sosyal psikolojik grup süreçleri de (Tajfel-Turner, 1979) etkili olmaktadır. Buna göre bir önceki bölümde gösterildiği gibi, negatif etiketlenerek bir güvenlik sorunu haline getirilen Müslüman grubunun üyeleri olan Aleviler, yüksek grup statüsüne duydukları ihtiyaçtan ötürü bu grupla arasına bir mesafe koyma arayışındadırlar. Dressler'in Alevilerin İslam'a karşı net bir pozisyon almalarının 11 Eylül 2001 terör eylemlerinin ardından daha belirgin hale geldiğini ve bunun Aleviler için umut verici bir strateji olduğunu (Dressler, 2019, 4) belirtmesi de bu duruma işaret etmektedir. Kaldı ki yukarıda da belirtildiği gibi, İslam 11 Eylül 2001'den önce de Almanya'da ağırlıklı olarak Batı ve Modernlik karşıtı ve dolayısıyla bir tehlike olarak görülmektedir (Sökefeld, 2008, 206). Aleviler bu grupla arasına mesafeyi, kendilerini modern olanın tarafında, yani Almanya tarafında konumlandırarak koymaktadırlar (Sökefeld, 2008, 206). Bu tercihin Alman siyaseti tarafından nasıl karşılandığını ise dönemin SPD başkanı Sigmar Gabriel'in 2011 Alevi yeni yılını karşılama töreninde Alevilere hitaben kullandığı şu ifadeden anlaşılmaktadır:

“Bana bir iyilik yapın! Burada kalın ve sizin gibi olanlardan bir kaçını daha çağırın gelsinler. Katolik kilisesinden daha iyi entegre olmuş durumdasınız!” (Die Welt, 04.03.2011).

Ancak bu coşku ve övgü dolu çağrı, içinde belirleyici bir çelişkiyi barındırmaktadır: entegrasyon masasına çağrılan grup, uyumsuz bulunanlar (Katolikler) değil, uyumlu bulunanlardır (Aleviler). Nitekim Alman siyasetinin gözünde Alevilerin parçası oldukları grubun Alman değil, göçmen grubu olduğunu Sünni İslam'a uygulanan uyum programının bir benzerinin Katoliklere değil Alevilere uygulandığı göstermektedir: *Alman İslam Konferansı*, *Alevilik Din Dersi*, *Alevilik Teoloji Kürsüleri*, bu programın bileşenlerinden sadece birkaç tanesidir. Gerek Gabriel'in ifadeleri, gerekse bu kontrollü ve kültürel alanlarla sınırlı tutulan uyum programları, Alevileri modern ve göstermelik Müslümanlar yaparak, son bir umut olarak İslam'ın yerel toplumun değerler sistemine entegre edilebileceğinin kanıtı olarak hizmet etmektedir (Toprak-Kaplan, 2021, 273). Bu da örneğin, hele de toplumsal cinsiyet tartışmalarının küresel gündemi belirlemiş olduğu bir dönemde, Sünni İslam'dan farklı olarak,

“Alevilikte kadının erkekle eşit haklara sahip olduğu düşüncesi ekseninde, kadının statüsüne yönelik bir olumlama eğilimi”

(Okan, 2014, 39) ile yapılmaktadır. Diğer taraftan “Alevi inanç ve pratiklerinde, cinsiyetler arası ilişkileri belirleyen ataerkil örüntülerin söylem düzeyinde görünür olmadığı; ancak dinsel inançların, ritüellerin ve kadınların yaşam anlatılarının analiziyle ataerkil örüntülerin görünürlük kazanacağı” (Okan, 2014, 39) gerçeği ise göz ardı edilmektedir. Dolayısıyla bu ve buna benzer gerçekler Aleviliği İslam'a alternatif olarak inşa etmenin önünde bir engel teşkil etmemektedir (Okan, 2014, 39). Nitekim Aralık 2020'de Almanya'daki *Alevi Birlikleri Federasyonu*'na (AABF) Kuzey Ren-Vestfalya Federal Eyaleti tarafından resmi din statüsü verilmesi (Frerk, 2021, 4) tam da bunu göstermektedir. Adı geçen eyaletin ilgili bakanlığının görevlendirmesiyle Türkolog ve İslam uzmanı Spuler (2003) tarafından hazırlanan rapor doğrultusunda verilen bu statü, 2022 yılının Aralık ayında Berlin'de de *Berlin Alevi*

Toplumu-Cemevi kuruluşuna verilmiştir. Bu statünün Hristiyan ya da Yahudi olmayan bir gruba ilk kez verilmesi (Massicard, 2006, 6), oldukça dikkat çekicidir. Geline noktada Almanya'daki tüm Alevilerin adı geçen kuruluşlar etrafında toplanmadığı, (Pfündel-Stichs-Tanis, 2021, 109) ve hatta Alevi diasporasına dâhil olduğu düşüncesi ile hareket etmediği (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 89) bilinse de Alman siyaseti bu gerçeğe ilgilenmeyerek, Alevileri Türk diasporasından ayrı tutma eğiliminde kalmaya devam etmektedir. Almanya'da olduğu gibi Avrupa'daki Alevi varlığının ayrı bir diaspora olarak tanımlanması, literatürde de genel bir eğilimdir (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 88).

Görüldüğü gibi Alevilerin kendilerini ayrı bir Alevi kimliği üzerinden tanımlamalarının ve buna bağlı olarak ayrı organizasyonlar kurmalarının yukarıda bahsedilen Türkiye kaynaklı sebeplerinin yanında, Almanya'da çok kültürlülük adı altında yürütülen uyum politikalarıyla da yakından ilgisi bulunmaktadır (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 91). Dolayısıyla Almanya'daki Alevileri diaspora olarak tanımlanmak ve Alevilerin kurumsal ve dini varlıklarını bu çerçevede anlamak kavramsal olduğu kadar politik de bir seçimdir (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 100). Aksoy-Aksürmeli'ye göre bu seçimin sonuçları Almanya Türk toplumu açısından ağırdır. Bir yandan bu grup küçük diasporacılara bölünerek sayısal gücü kırılacaktır diğer taraftan Aleviliğin dışında kalan Müslüman gruplarının ötekileşme süreci derinleştirilmiş olacaktır (Aksoy-Tekten Aksürmeli, 2017, 97-101). Ancak belki bunlardan da önemlisi, tüm uyum çabaları ve başarılarına rağmen toplumsal yaşamdaki yapısal ve bireysel ayrımcılık Alevi Sünni farkı gözetmeksizin devam edecektir. Tıpkı örneğin Almanya'da neredeyse her gün göçmen kişi ve kuruluşlarına yönelik olarak gerçekleşen ırkçı saldırılarda, Sünni-Alevi ya da Cami-Cem Evi ayrımı yapılmadığı gibi.

Aşağıdaki bölümde Türk göçmenlerinin medya temsili ana hatlarıyla ele alınarak çalışmanın nitel bölümünde incelenecek olan Aleviliğin medya temsili bağlamsal çerçevesi tamamlanmış olacaktır.

1.4. Alman Medyasında Göçmen Temsili

Çalışmanın giriş bölümünde medya temsillerinin gerçeği inşa eden bir yapı olması nedeniyle, medyanın göç olgusu ile ilgili tutumunu daha önemli hale getirdiğinden ve medyanın üstüne düşen sorumlulukları üstlenmesinin AB düzeyinde siyasi bir hedef olarak formüle edildiğinden bahsetmiştik. Ancak çoğunluk toplumunun kitle iletişim araçlarında göçmen kökenli kişi ve grupların tasvirine ilişkin içerik analizini yapan çalışmaların bulgularına baktığımızda Alman medyasının bu sorumlulukları üstlenmenin peşinde olmadığı anlaşılmaktadır. Aksine haber toplama, konu seçimi, bakış açısı, fikirlerin ifade edilmesi, üslup ve retorik stratejilerinin tümü 'biz' ve 'öteki' denklemini üzerine kurulu olduğu gibi, 'bizi' olumlu, 'onları' ise olumsuz olarak yansıtmaktadır (Hafez-Schmidt, 2020,2; Dijk, 1993, 125). Bu bağlamda haberlerde göçmenlere genel olarak daha az yer verildiği gibi, nadiren de iletişimin öznelere olma fırsatı verilmektedir. Göçmenler kendilerini ilgilendiren konularda dahi haklarında karar veren haberlerin nesneleridir (Weibert, 2010, 226).

Bu minvalde 60 yıllık göç tarihini ele aldığımızda, göçmenlerle ilgili yapılan haberlerde, Alman göç politikalarıyla ve küresel süreçlerle paralel giden farklı prototip göçmenlerin inşa edildiği gözlenmektedir. İşçi göçünün başından 1991'e kadar olan dönemde göçmenler "misafir işçi" "yabancı", daha sonraki dönemlerde "göçmen" ya da "Türk" adını alırken, 90'lı yılların sonundan itibaren "Müslüman" kategorisi bu terminolojilerin yerini almaktadır (Diekmann, 2021, 59). Bu bağlamda terörizm, ekstremizm, paralel toplum ve başarısız uyum konulu haberler en çok sayıca en büyük göçmen grubunu oluşturan Türk toplumuyla ilişkilendirilmektedir (Hafez-Schmidt 2020, 9; Diekmann, 2021, 59). Özellikle 'başörtülü kızlar' üzerinden bu grubun kadınları ezilmiş, pasif, geri kalmış ve mutlaka Alman entegrasyonuna

ihtiyaç duyan kişiler olarak yansıtılmaktadır. Buna karşın Batılı ülkelerden gelen göçmen kadınlar, özgürleşmiş, bağımsız, eğitilmiş ve aktif kişiler olarak yansıtılmaktadır (Schneider-Fincke-Will, 2013, 8). Dolayısıyla Müslümanların Almanya'daki tüm sorunlarının kaynağı olarak, Batılı değerlerle bağdaşmayan ve bağdaşmayacak olan İslam dini gösterilmektedir (Diekmann, 2021, 59). Alman medyası için her ne kadar bir İslam düşmanlığından bahsetmek mümkün olmasa da Müslümanlarla ilgili yapılan haberlerin tarafsız olmadığı, daha çok birbirine benzer ve çoğunlukla olumsuz haberlerin tekrarlandığı, bu haberlere de çoğu zaman (incelikli) anti-müslüman ırkçı anlatı kalıplarının serpiştirildiği yönünde fikir birliği bulunmaktadır (Hafez-Schmidt, 2020, 9; Diekmann, 2021, 59).

İslam'ın medyadaki bu temsili karşısında Müslüman aktör ve kuruluşlarının bakış açıları, geleneksel medyaya yansımadağı için Müslümanların toplumsal etkileri de sınırlı kalmaktadır. Böylece özellikle ülkede doğup büyüyen genç kuşakların uyumla değil takdir ve kabul görmekle ilgili sorunlarının bulunduğu gerçeğı (El-Menouar, 2017, 4, Halm -Sauer, 2017) gözden kaçmaktadır. Bu durum Almanya'nın çoğulcu, açık ve liberal bir toplum imajına hale getirdiğı gibi, çoğunluk toplum ve göçmenler ve göçmen kuruluşları arasında gözle görülür bir karşılıklı kuşku ve güvensizliğe neden olmaktadır (Grotzky, 2019, 5). Aynı zamanda islamofobik suçlar ve ırkçı saldırılara geçerli bir gerekçe sağlamaktadır. Her ne kadar medya tüketimi ile ırkçı motiflerle işlenen suçlar arasında doğrudan bir nedensellik bağlantısı kurulamasa da İslam'ın Batı karşıtı olarak inşa edilmesi, medyanın yabancı düşmanlığının ve yabancılara yönelik şiddet eylemlerinin körükleyicisi olduğu yönünde fikir birliği bulunmaktadır (Van Dijk, 1993; Diekmann, 2021:58).

Daha önce de belirtildiğı gibi, kitle iletişim araçlarının Almanya'da sayıca en büyük göçmen grubunu oluşturan Türk toplumunun İslam'ına odaklanması, bu grubun içindeki alt grupların da daha fazla bilinir hale gelmesine yol açmıştır. Medyanın 90'lı yılların sonuna kadar Almanya'daki göçmenleri çok ayrımsız ve genelleştirilmiş bir şekilde "yabancı" ve "Türk" olarak görmesi ve Alevilerin de Türkiye'den gelen göçmenler arasında özel bir grup olarak kendilerini gizleyebilmesi (Sökefeld, 2008, 9) bu grubun daha önce 'keşfedilmesini' önlemiştir. Ancak en sonunda Alman medyası öteki olarak inşa ettiği İslam'ın içinden onun karşısına koyacağı "örnek öteki"sini bulmuş gibidir. Bu örnek öteki, aynı zamanda "tehdit olarak algılanan radikal İslami oluşumlarla karşı alternatif bir İslam yorumu şeklinde" de görülmektedir (Keleş, 2021a, 133).

2. Yöntem

Almanya'da yayımlanan internet gazetelerinde Alevilerin nasıl temsil edildiğini ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada yazılı materyallerin analizini yapmak amacıyla kullanılan ve bir nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntem olarak (Kıral, 2020, 173) çalışmada hedeflenen olgu veya olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2016, 190- 200). Bu yöntemin en önemli avantajlarından biri, verilere ulaşılmasının kolay olması, araştırmacının örneklem büyüklüğüne kendisinin karar verebilmesidir. Yazar, araştırmasına çeşitli dokümanları ekleyebileceğı gibi kısıtlamalara da gidebilmektedir (Strauss-Corbin, 1996).

Doküman analizi yönteminde veri analizi; dokümanın seçimi ve dokümana erişme ile başlamaktadır. Buna göre araştırmacının konusuna göre seçilen ve sınırlanan dokümanlar (Kıral, 2020, 182), diğer bir ifadeyle yazılı materyalden toplanan veriler, kodlanıp sınıflandırılarak gömülü teori yöntemine (Strauss, 1991) göre içerik analizine tabi tutulmuş ve gazetelerde Aleviliğın hangi tema çerçevesinde haberlere konu edildiğı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Gömülü Teorinin sistematik yaklaşımı, döngüsel bir araştırma sürecine dayanmaktadır (Strauss-Corbin 1996, 15). Bu çerçevede planlama, veri toplama, veri analizi ve teori oluşturma aşamaları ayrı birer çalışma aşamaları olarak görülmemekte, daha ziyade hepsinin birbirine bağlı ve birbirini etkilediğinden hareket edilmektedir. Bu prosedür, toplanan verilerin tabi olduğu veya atandığı bir kategori, merkezi olarak ortaya çıkana kadar devam etmektedir (Strauss, 1990, 57). Dolayısıyla kavramlar verilerden sistematik olarak üretilmekte ve betimlemeyi değil, örüntüleri ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Strauss, 1990, 55). Bu yöntemle araştırma kapsamında tespit edilen dört temel eğilim, çalışmanın temalarını oluşturmuştur. Temalara 2007-2023 yılları arasında Aleviliği konu edinen ve ağırlıklı olarak ulusal (yazılı olarak da basılan) olmak üzere toplam 17 internet gazetesinde yer alan 35 haber metni incelenerek ulaşılmıştır. Bu bağlamda haber ana metinlerinin yanı sıra üst başlık, başlık, alt başlık, spot ve haber girişleri de veri analizinin bir parçası olmuştur. Bunun nedeni, spot haberlerin, işlenen haber konusunu yalnızca duyurmakla yetindikleri halde, konunun özetini ve hangi yönüne ağırlık verildiğini göstermeleri açısından ek çözümlemeler yapmaya olanak sağlamasıdır (Kutlu-Bekiroğlu, 2011, 928). Gazetelere, genel tarama ve arşiv tarama yöntemleri ile ulaşılmıştır. Hepsisi Almanca olan haber içerikleri, yazar tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Sosyal medya sayfaları ise çalışma dışında tutulmuştur.

İncelenen haber sayısının 35 ile sınırlı tutulmasının metodolojik nedeni, yine çalışmada veri analiz yöntemi olarak seçilen gömülü teorinin yaklaşımında gizlidir. Glaser ve Strauss, gerek örneklem seçiminde gerekse değerlendirme ve kodlama sürecinde ortaya çıkan doygunluk ilkesinden bahsetmektedirler. Buna göre verilerden yeni bilgi edinilemediği takdirde, doygunluğa ulaşıldığı varsayılmalıdır (Flick, 1995, 82). Bu çerçevede çalışmada 35 haberle bahsi geçen doygunluğa ulaşılmıştır. Bu da araştırmacıya, pragmatik sonlandırma yapma iznini vermektedir (Strauss, 1990, 58). Aşağıdaki tabloda bu haberlerin hangi gazete ve gazete türlerinde yer aldığı ve türlere göre kaç haberin incelendiği görülmektedir.

Gazete Türleri	Gazeteler	Gazete Sayısı	İncelenen haber sayısı
Ulusal Gazeteler	Bild Frankfurter Allgemeine Zeitung Handelsblatt Der Tagesspiegel Die Welt Die Tageszeitung Süddeutsche Zeitung	6	17
Haftalık Ulusal Dergi ve Gazeteler	Der Spiegel Die Zeit Focus Stern	4	8
Yerel Gazete, Radyo Tv ve Bağımsız İnternet Gazeteleri	Berliner Morgenpost Deutsche Welle Deutschlandfunk Domradio Donaunkurier Norddeutscher Rundfunk	8	10

Tablo 1: Araştırmada Değerlendirilen Gazeteler

Tablodan da anlaşılacağı üzere, örneklem temsili gücünü artırmak için tüm türlerde internet gazeteleri incelendiği gibi, basılı olarak da yayım yapan ulusal

günlük ve haftalık gazete ve dergilerine 25 haberle ağırlık verilmiştir. Bu bağlamda Almanya’da yayım yapan tüm ulusal günlük gazete ve haftalık/aylık yayımlanan dergiler dikkate alınmıştır.

3. Bulgular

Çalışmanın teorik bölümünde vurgulandığı gibi, Almanya’da Alevilerle ilgili haberler Federal düzeyde bir uyum politikasının hayata geçirilmesi ve uyum tartışmalarının Müslümanlara odaklanmasıyla yoğunluk kazanmıştır. Elde edilen bulgular da Aleviliğin çok dar bir çerçevede, ağırlıklı olarak Müslümanların entegrasyonu bağlamına haber edildiğini göstermektedir. Bu bağlamda incelenen haberlerin tümünde Alevilik ve Aleviler Almanya’daki İslam tartışmaları bağlamında değerlendirildiği gibi, ana akım (Sünni) İslam ve Sünni Müslümanlarla karşılaştırılmaktadır. Bu karşılaştırmada her iki grubun köken ülkesi olan Türkiye ve bu ülkedeki Alevi-Sünni ilişkisine de yer verilmektedir. Bu çerçevenin dışında kalan haber içerikleri ise, daha çok Alevi geleneklerinin, dini ritüel ve mekânlarının, tarihte yaşanmış acıların yüzeysel betimlemelerinden oluşmaktadır. Kaldı ki bunlar da paragrafların sonlarında genelde Alevilerin Almanya’daki uyum süreçleriyle ilişkilendirilmektedir. Bu duruma metodolojik açıdan bakıldığında, incelenen haberlerin, Alevilere ve Aleviliğe dair zengin bir içerik sunmadıkları ve dolayısıyla araştırmanın çerçevesini de sınırlandırdıkları anlamına gelmektedir.

Yukarıda söylenenlere göre, yazılı materyallerden sistematik olarak örnekleri ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada, dört temel eğilim tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ortaya çıkan bu dört eğilim, aynı zamanda araştırmanın temalarını oluşturmuştur. Aşağıda birbiriyle alakalı ama müstakil olarak sunulan bu temalar, sonuç bölümünde birbirleriyle ilişkilendirilerek genel bir değerlendirmenin alt yapısını oluşturmuştur.

3.1. Aleviliği İslam’dan Soyutlama Eğilimi

Verilerde gömülü olan *Aleviliği İslam’dan soyutlama eğilimi*, çalışmanın teorik bölümünde çerçevesi çizilen Alman entegrasyon politikalarının Alevileri Türk diasporasından ayrı tutma eğilimiyle örtüşmektedir. Aynı zamanda Alevilerin ayrı kimlik arayışlarını da yansıtmaktadır. Ancak incelenen haberlerin hiç birinde Alevi diasporasına dâhil olduğu düşüncesi ile hareket etmeyen Alevilerden bahsedilmemektedir. Böylece Almanya’daki tüm Alevilerin, kendilerine Almanya’daki Türk toplumunun İslam’ından ayrı bir yön çizmek istedikleri algısı inşa edilmektedir. Bu bağlamda haberler, Alevileri gerek İslam’ın içerisinde ama onu farklı yorumlayan farklı referans kaynakları, inanç ve ibadetleri bulunan bir dini sistem olarak gerekse İslam’ın dışında kültürel ve felsefi bir sistem ya da senkretik bir din olarak sunmaktadır.

Aleviliği İslam’ın içinde ama ondan farklı olarak değerlendiren haberler özellikle spot/haber girişleri, genelde Aleviliği ‘diğer İslam’ ya da takipçilerinden bahsederken ‘diğer Türkler’ olarak değerlendirmektedir:

Ancak bu İslam bildiğimiz İslam’a benzememektedir. Çünkü o diğer İslam’dır (Die Zeit - 17.01.2008).

Alevilik, İslam içinde bağımsız bir mezheptir (Bild - 14.02.2012).

Bu bir yaşam biçimidir. Aleviler İslam’ın bir kolunu temsil etmektedir (Süddeutsche Zeitung- 11.05.2010).

Aleviler Almanya’daki diğer Türklerdir (Die Welt- 04.03.2011).

Diğer Müslümanlardan Kuran’a farklı yaklaşımlarıyla ayrılıyorlar. Ali’nin öncelikli olduğuna inanıyorlar (Die Tageszeitung-21.01.2008).

Norddeutscher Rundfunk gazetesinden bir haber metni, Aleviliğin İslam'dan farklı ama İslam'ın içinde olduğunun ayrıntılarını, bir Alevi Müslümanın görüşleriyle destekleyerek aktarmaktadır:

Müslüman veya gayrimüslim olan Aleviler, Muhammed peygamberin kuzeni ve damadı Ali'ye bağlıdırlar. Alevi görüşüne göre hem Ali hem de iki oğlu Sünni Müslümanlar tarafından öldürülmüştür. Bu durum ritüel şarkılar ve danslarla bugüne kadar anılan bir travmadır. Törende saz çalan Mert Aydoğan, dindar bir Müslümandır: “Yaptığımız her şeyin temeli sağlam ve Kuran’a dayalı” diye açıklamaktadır. “Ve Kur’an Müslümanların kitabıdır, dolayısıyla fazla söze gerek yoktur. Biz de ‘La ilahe illallah, Muhammed Resulullah, Ali Vesil Resulullah’ deriz. O halde: ‘Şehadet ederim ki, Allah’tan başka ilah yoktur ve Muhammed O’nun peygamberi, Ali de onun halifesidir.’” (Norddeutscher Rundfunk- 17.09.2021).

Aleviliği İslam'ın dışında gösteren haberler ise Aleviliği ayrı bir yaşam felsefesi ya da senkretik bir din olarak yansıtmaya eğilimindedir:

Aleviler, kendilerini İslam'dan kesin çizgilerle ayırmaktadırlar ve İslam'ın başlı başına bir din olduğuna inanmaktadırlar. Alevilikte dini kaynaklar, uygulamalar, Tanrı ve insan algısı İslam'dan büyük ölçüde farklıdır (Die Zeit- 25.01.2016).

[Alevilik] sadece İslam'dan değil, Şamanlardan, Zerdüştçülerden, Yezidilerden de etkilenmektedir (Norddeutscher Rundfunk- 07.02.2014).

Çoğu Türkiye’den gelen Aleviler, kökleri İslam’a dayanan bağımsız bir inançtır (Der Tagesspiegel- 03.10.2016).

Bir felsefe, bir kültürel ifade, bir zihniyet, bağımsız bir din (...) Kutsal bir kitap ve merkezi bir yazı yok (Die Zeit- 17 Ocak 2008).

Aleviler, tasavvufun aldıkları birçok unsurla ana akım İslam'ın dışında kendi anlatılarını ve ritüellerini sürdürmektedirler (Deutschlandfunk - 04.06 2019).

Berliner Morgenpost gazetesi ise Aleviliği ayrı bir din olarak gösterirken bilim dünyasına atıfta bulunmaktadır:

Alevilik artık dini araştırmalarda bağımsız bir “senkretik din” olarak kabul edilmektedir. Bu da, farklı dinlere ait fikirlerin karışımından yeni bir din oluşturma anlamına gelmektedir. Aleviler için bunlar, İslam öncesi dinlerden ve İslam tasavvufundan gelen çeşitli unsurlardır. Bu inancın merkezinde, kendinden sorumlu bir varlık olarak insan vardır. Aleviler için ölüm ve ahiret meselesi çok da önemli değildir. Alevi inancı, Sünnilerin Şii’lere ve Alevilere karşı yaptığı katliamların hatırasıyla şekillenmektedir. Sünnilerle ilişkiler bu nedenle gergindir (Berliner Morgenpost- 27.12.2007).

Haberlerde Alevilerin hangi özellikleri bakımından İslam'dan ayrı tutulması gerektiğine yönelik içeriklere de geniş yer verilmektedir. Bu içerikler *değerler* ve *ritüeller* başlıkları altında toplanabilmektedir.

İlk olarak haberlerdeki Alevi kültürünü oluşturduğu ileri sürülen *değerlere* baktığımızda, gazetelerin Alevileri modern olanın (Almanya’nın) tarafında konumlandığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle bu grubu Alevi yapan değerler, kaçınılmaz olarak liberal, hoşgörülü, demokratik, hümanist, eleştirel, kadın erkek eşitlikçi gibi türden olacaktır. Bu değerler, Alevileri Sünni Müslümanlara göre daha çağdaş bir dini topluluk yapmaktadır:

Pek çok Alevi kendisini Müslüman olarak görmese de, modern ve liberal Müslüman olarak kabul ediliyor (Die Zeit- 25.02.2015).

Alevi bakış açısına göre inanç hakikatleri bizzat araştırılmalıdır. Dogmalar eleştirel olarak incelenmelidir. Alevilikte Kur'an, merkezi bir rol oynamaz (Deutschlandfunk - 04.06. 2019).

Alevi inancı, toplumsal cinsiyet eşitliği, hayırseverlik, tevazu ve hoşgörü gibi değerlerle şekillenmektedir. Her şeyden önce şeriatın reddi ve liberal görüşler, Alevileri Sünnilerden ayırmaktadır. Başörtüsü, sakal gibi semboller Aleviler arasında dindarlık standardı değildir (Frankfurter Allgemeine Zeitung- 27.08. 2021).

Bu inancın merkezinde, kendinden sorumlu bir varlık olarak insan vardır (Berliner Morgenpost, 27.12.2007).

Aleviliğin çağa ayak uydurması özellikle önemlidir (Norddeutscher Runfunk - 07.02.2014).

Onlarda [Alevilerde] kadın ve erkek eşittir (Focus - 14.11.2016).

Alevi cemaatinin liberal İslam'ı, *köken itibariyle* Şii İslam'a dayanmaktadır. Ancak Aleviler, İslam'ın beş şartına uymayı reddediyorlar. İslami hukuk sistemi olan şeriat onlar için geçerli değildir (...) Kadın ve erkek eşit kabul edilir (Frankfurter Allgemeine Zeitung - 02.03.2019).

Kadın ve erkek eşittir ve aynı odada ibadet ederler (Der Spiegel- 26.04.2016).

Alevilikte (Türkiye'deki en büyük ikinci dini grup), insan sevgisi ön plandadır (Bild - 08.12.2022).

Merhamet, sabır, kendine ve başkalarına sevgi, saygı, bilgi edinme ve tevazu gibi evrensel değerler, Alevi *öğretisinin merkezinde yer almaktadır* (Donaukurier-15.05.2014).

Bu değerleri davranışlarına yansıttıklarını gösteren haberi ise Stern dergisi Münih Alevi topluluğunun Türkiye ve Suriye'de 2023 yılının Şubat ayında gerçekleşen depremlere duyarlılıklarını ve depremzedelere yardımları manşetine taşıyarak göstermektedir:

Yardım dalgası: Münih Alevileri depremzedeler için toplanıyor (Stern-10.02.2023).

Değerleri Sünni İslam'dan farklı olan Aleviliğin *ritüelleri* de kaçınılmaz olarak farklı olacaktır. Bu ritüeller, İslam'ın başörtüsü, domuz eti, alkol tüketimi, cami, hac, namaz, haremlik-selamlık ile ilgili yasak ve emirleriyle karşılaştırılarak sunulmaktadır.

[Aleviler] örneğin hac için harcanan parayı ihtiyaç sahiplerine bağışlanmasının daha tanrısal olduğuna inandıkları için hacca gitmezler. Camiye de gitmiyorlar, çünkü Peygamber zamanında bugün bildiğimiz camiler yoktu (Norddeutscher Runfunk - 17.09.2021).

Aleviler İslam'ın beş şartına göre yaşamıyorlar. Mesela Mekke'ye hacca gitmezler. Ramazan'da oruç tutmazlar (Der Spiegel- 26.04.2016).

Aleviler camilere gitmezler ve Kuran'ı harfi harfine tefsir etmezler (Frankfurter Allgemeine Zeitung- 02.03.2019).

[Alevilikte] Mekke'ye hacca gitmek veya günde beş vakit namaz kılmak gibi İslam'ın beş şartından hiçbirisi yoktur (Deutschlandfunk - 4 Haziran 2019).

Kuran'ın kurallarına uymazlar, içki içmelerine izin verilir ve Cemevlerinde, cemaat binalarında kadınlar ve erkekler birlikte dua ederler (Die Zeit -25.02.2015).

Kadınları başörtüsü takmazlar. Bu nedenle, birçokları onları modern İslam ve entegrasyonun başlıca örneği olarak görmektedir (Die Tageszeitung, - 21.01.2008).

Domuz eti yasak değil ve alkolsüz bir hayat geçirmek zorunda değiller (Die Welt- 04.03.2011).

Kutsal bir kitap ve merkezi bir yazıları bulunmamaktadır. Sadece saz eşliğinde çalınan şarkıları vardır (Die Tageszeitung - 21.01.2008).

Ud ile özgürlüğe doğru [ilerliyorlar] (Frankfurter Allgemeine Zeitung-24.06.2022).

Aleviler, Hakk'ın, yani Tanrı'nın, okunabilecek bir kitap gibi her insanın doğasında olduğuna inanırlar. Namazlar camide değil, cemaat binasında kılınır. Kadın ve erkekler birlikte namaz kılarlar, ayrı ayrı değil. Şiirlerin okunduğu Cem için buluşurlar (Donaukurier-16.04.2023).

Die Welt gazetesinde yer alan aşağıdaki örnekte olduğu gibi, haberlerde uyum ve Sünni İslam'la ilişkilendirmeden verilen bölümler, genelde Alevilerin ibadet ve ibadet yerlerine dair olmaktadır. Ancak bölümün sonunda konu mutlaka yine uyuma ya da Alevi-Sünni kıyaslanmasına bağlanmaktadır:

Cem Türkçe bir kelimedir ve toplanma anlamına gelmektedir. Bu nedenle bütün aile üyeleri hep beraber aynı binaya girerler ve çocukların oyunlar oynamaya çoktan başladıkları rengarenk ve desenli İran halılarının üzerine bağdaş kurarak otururlar. Rahat bir ortamda sadece birkaç yaşlı kadın başlarına gevşek bir şekilde atkı takmış durumdadırlar, eşleri de yanlarında oturmaktadırlar. Bunların aralarında pek çok genç de bulunmaktadır, dar kot pantolonlu ve saçlarındaki ışıltılı tokalarıyla bir kaç kelimenin belini kırmaktadırlar. Buranın camiden farklı olduğunu anlamak için İslam uzmanı olmaya gerek yoktur (Die Welt-04.03.2011).

3.2. Alevilerin Alman Toplumuna Daha Uyumlu Olduklarını Gösterme Eğilimi

Alevi kültürünü Batılı değerler üzerinden inşa eden medya Alevileri de kaçınılmaz olarak Batı toplumlarıyla uyumlu olarak yansıtmaya eğiliminde olacaktır:

İçişleri Bakanlığı'ndan, işbirliğinin sorunsuz yürüdüğü tek kesimin Aleviler olduğu duyurulmaktadır (Die Welt-04.03.2011).

Almanya'da 800.000 kadar Alevi var. Birçoğu Müslüman olarak değil, bağımsız bir dini topluluk olarak kabul edilmek istiyor. Başarılı entegrasyonları, İslam kültürüne bağlı insanlar için bir rol model olarak kabul edilmektedir (Domradio-02.12.2020).

Bu ülkede Alevilerin iyi entegre olduğu düşünülüyor (Deutschlandfunk-06.24.2013).

Aleviler, Almanya'da dini topluluk olarak tanınan *İslam kültürüne ait tek*

gruptur (Die Welt-04.03.2021).

Diğer taraftan Alevilerin Alman toplumuyla uyumlu olduğunun göstergesi olarak kültürlerarası evliliklere de vurgu yapılmaktadır:

Birçok Alevi Almanlarla evlenmektedir (Die Zeit-25.02.2015).

Alevilerin uyumlu ve topluma bağlı oldukları fikrini güçlendirmek için haberlerde siyasetçi, uzman ya da akademisyenlerin görüşlerine de sıkça yer verilmektedir:

Kültür Bakanı Konrad Wolf (SPD) tarafından *Çarşamba günü* Mainz’de *açıklandı*: [Alevilerin] toplumun özgür ve demokratik temel düzenini benimsediklerine dair hiçbir *şüphe yoktur* (Süddeutsche Zeitung-27.03.2019).

Uzmanların bakış açısına göre, Almanya’daki Alevi azınlığı, İslami kültür alanından insanların entegrasyonu için bir rol modeldir (Domradio-02.12.2020).

Katolik ilahiyatçı Timo Güzelmansur da Alevilerin entegre olma yeteneklerinin yüksek olduğunu doğruladı: “Başkalarının özgürlüğü de dahil olmak üzere, özgürlük fikrine özellikle duyarlıdır” (Domradio-02.12.2020).

Kültür Senatörü Lederer onları [Alevileri] övüyor: “Berlin’deki Alevi topluluğu, dinler ve kültürler arası diyaloga aktif katılımı sayesinde önemli bir köprü kuruyor ve her şeyden önce ırkçılık ve ayrımcılığa karşı *net duruşu sayesinde Berlin* sivil toplumunun güçlü bir ortağı konumunda bulunuyor.” (Die Tageszeitung-26.01. 2022).

3.3. Almanya’yı Aleviler İçin İdeal Ortam Olarak Sunma Eğilimi

Yukarıdaki eğilimlerle Alevilerin kendileri için öngörülen uyum programlarına daha iyi cevap verecek bir potansiyele sahip olduklarını gösterme çabasında olan medya, bu potansiyelin değerlendirilmesi için *Almanya’yı ideal bir ortam olarak sunma* yoluna gitmektedir. Bu görüşü güçlendirmek için, Alevilerin Almanya’daki durumunu, Türkiye’deki Alevilerin durumuyla karşılaştırmaktadır:

Aleviler, göç *sürecinde* inançlarını alenen ve özgürce yaşayabileceklerini gördüler (Deutschlandfunk-04.03. 2021).

Berlin’de yaklaşık 70.000 Alevi var. Türkiye’de bu dinin mensupları uzun süredir zulme maruz kalıyor, Almanya’da inançlarını rahat bir şekilde yaşayabiliyorlar (Die Zeit - 25.02.2015).

Türkiye’de liberal bir dini azınlık olan Aleviler, asırlardır kadın ve çocuklarıyla birlikte dini ritüellerini gerçekleştirdikleri için kendi toplumlarında ensest uyguladıkları önyargısıyla mücadele etmek zorundaydılar (Der Spiegel-27.12.2007).

Bazı dinler sürgünde gerçekten çiçek gibi açar, gelişebilir ve böylece bir araştırmanın nesnesi olarak yeniden ilgi çekici hale gelebilir. Dinleri, 20. yüzyılın ortalarına kadar çok az araştırılmıştır, çünkü takipçileri, öğretilerini Türkiye’de gizlice aktarmak durumunda kalmışlardır (Deutschlandfunk-04.06. 2019).

Aşağıdaki örnekte olduğu gibi, bazı haberler de bu ve benzeri görüşleri güçlendirmek için Almanya’da Alevilerin Almanlara olan minnettarlıklarını Alevi aktörleri dilinden aktarmaktadırlar:

Almanya'daki Alevi Toplum Derneği'nden (AABF) Yılmaz Kahraman: "Dini aşırıcılığı reddediyoruz. Damgalama Türkiye'de günlük hayatın bir parçasıyken, Almanya'daki insanlar özgürlükleri için minnettarlar (Domradio-12.02.2020).

3.4. Sünni-Alevi Gerilimine Vurgu Yapma Eğilimi

İncelenen haberlerin en yoğun olarak odaklandığı konu, Alevilerin dini inanç ve ritüelleri nedeniyle Türkiye'de yaşadıkları sorunlar ve uğradıkları ayrımcılıktır. Haberlerde bu sorunların Sünni Müslümanlar tarafından Almanya'ya da taşındığına sıkça vurgu yapılmaktadır.

İlk olarak Alevilerin Türkiye'de yaşadıkları zorluklara baktığımızda, bu haberlerin özellikle Alevilerin dini topluluk olarak tanınmadığına, dinlerini ancak gizli olarak yaşayabildiklerine ve buna rağmen devlet ve toplum tarafından sindirildiklerine odaklanıldığı gözlenmektedir:

Munzur Nehri üzerindeki Alevi azınlığın ibadet yerleri tehdit altında bulunmaktadır. *Türk hükümeti orada ticari bir eğlence parkı planlıyor* (Focus-17.12.2020).

Menşe ülkeleri olan Türkiye'de Aleviler zulüm görüyor (Die Tageszeitung-26 Aralık 2022).

Alevilerin tarihine ayrımcılık, zulüm ve soykırım olayları damgasını vurmuştur. Yüzyıllar boyunca Türkiye'de zulüm gördüler ve dinlerini ancak gizlice yaşayabildiler (Frankfurter Allgemeine Zeitung-08.27.2021).

[Sadece] danslar ve şarkılar denetlenmedi: Dersimli Aleviler soykırımın anısını şarkılarında yaşıyorlar (Tageszeitung-13.02.2023).

Türkiye'de yaklaşık 14 milyon Alevi inancına sahip insan yaşıyor. Onlarca yıldır ayrımcılıkla mücadele ediyorlar (Deutsche Welle-01.05.2020).

Sivas katliamı bugüne kadar tam olarak aydınlatılamamıştır. 1993'te Anadolu'nun Sivas kentinde İslamcı bir çete, 30'dan fazla Alevi'yi katletmiştir. Hükümlü katillerden biri gözaltındayken firar etmiş ve o zamandan beri Berlin'de yaşamaktadır (Der Tagesspiegel-23.09.2021).

Bazı haberler özellikle Alevilerin yaşadıkları ayrımcılık ve katliam olaylarının sebebi olarak siyasi iktidarı ve devletin kolluk kuvvetlerini göstermektedir:

Recep Tayyip Erdoğan bir keresinde 1930'larda gerçekleşen Alevi katliamı için alenen özür dilemişti. Ama sonradan her şey yine eskisi gibi oldu. Bunu [katliamı] anmak isteyen bir vakıf şimdi yasaklandı (Frankfurter Allgemeine Zeitung-09.12.2020).

İslamcıların kışkırttığı birkaç bin kişilik bir kalabalık, Alevi kültür festivalinin yapılacağı otele saldırdı. Polis ve itfaiye hiçbir şey yapmadan baktı (Deutschlandfunk-06.24.2013).

Türk muhalefet lideri Kılıçdaroğlu, Alevi dini azınlığın bir üyesi olduğunu ilan etti. [Aleviler] bugüne kadar Türkiye'de baskı ve ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar... Adaylığı açıklanmadan önce, Alevi geçmişi defalarca olası bir dezavantaj olarak tartışıldı (Tagesspiegel-20.04.2023).

Haberler, bu görüşlerini güçlendirmek için Almanya'da yaşayan Alevi aktörlerin ifadelerine de yer vermektedirler:

Çatı örgütü başkanı Ali Balkız bugün şunları söyledi: “Türkiye’deki Alevilerin 1000 yıllık bir tarihi var. Bu süre zarfında hiçbir zaman grup olarak tanınmadık, görmezden gelindik.” (Handelsblatt-08.01.2008).

Haberlerde aynı zamanda Alevilere karşı ayrımcı tutumların Türkiye ile sınırlı kalmayıp, Almanya’ya da taşıdığına sıkça vurgu yapılmaktadır:

[Almanya’daki] Aleviler oruç tutmadıkları ve kızları başörtüsü takmadıkları için çoğu zaman zorbalığa maruz kalmaktadırlar (Deutschlandfunk-04.06.2019).

Almanya’da da Alevi çocuklar zorbalığa uğruyor. Örneğin 17 yaşındaki Ceren sürekli kendini gizlemek zorunda. Bu Alevi kız bir lisenin 11. sınıfına devam etmektedir. *İlkokuldayken, Ramazan ayında öğle yemeğini gizlice yemek zorunda kalırdı: “Bir ay oruç tutmadığım için Müslüman çocuklar tarafından sık sık kafir olarak adlandırılırdım.”* Genel olarak Ramazan, Aleviler için yılın en kötü zamanıdır. Almanya’nın dört bir yanından endişeli anneler, kızlarının başörtüsü veya mini etek giymedikleri için ‘sürtük’ olarak adlandırıldıklarını Alevi topluluğu derneğini arayarak bildirmektedirler (Die Welt-04.03.2011).

Aleviler Müslümanlar Koordinasyon Konseyi’nde (KRM) temsil edilmiyor çünkü diğer dernekler onları henüz *Müslüman olarak kabul etmiş değiller* ve Aleviler bilinçli olarak kendilerini bağımsız bir inanç olarak görüp onlardan uzak duruyorlar (Die Tageszeitung-21 Ocak 2008).

Alevi Gençlik Birliği, ‘Protestan ve Katolik Kiliseleri Ekümenik Kilise Kongresi’nden çekiliyor. Sebep: Aralarındaki aşırı milliyetçilere ve İslamcı üyelere müsamaha gösteren İslami derneklerle bir diyalog forumunda oturmak [istemiyorlar] (Die Welt-26.10.2020).

İncelenen haberlerde Alevilerin Sünnilere karşı önyargılarından bahseden bir habere ise rastlanılmamıştır. Hatta Aleviler her şeye rağmen Müslümanlara karşı daha hoşgörülü bir grup olarak yansıtılmaktadır:

Alevi Müslümanlar, Sünni İslam’ın beş şartına, yani oruç tutmak, dua etmek, hac yapmak, sadaka vermek ve Tanrı’ya inanmak gibi şeylere saygı duyarlar. Ama onlar bu emirleri farklı yorumlarlar (Norddeutscher Rundfunk-17.09.2021).

Aleviler, kökenleri 13. yüzyıla kadar uzanan bir İslam inancının mensuplarıdır. Hoşgörü, hangi dine ve millete mensup olursanız olun, öğretilerinin temel değerlerinden biridir (Deutsche Welle-11.02.2022).

Sonuç

Çalışmada, farklılaşan kültürel değerleri ve ritüelleriyle birlikte Almanya’daki Türk kültürü içinde bir alt kültür biçimini oluşturan Aleviliğin medya temsili araştırılmıştır. Temsilin bir inşa süreci olduğu ön kabulüyle hareket eden bu çalışma, ampirik verilerini günümüzde yeni medyanın en önemli enformasyon araçlarından biri olan internet gazetelerinden toplamış ve gömülü teori yöntemine göre analiz etmiştir. Bu bağlamda dört temel eğilim tespit edilmiştir. Medyadaki bu eğilimlerin özellikle Almanya’daki en büyük göçmen grubunu oluşturan Türk toplumuna yönelik göç ve uyum politikaları ile ilişkili olduğunun tespit edilmesi nedeniyle, geniş çaplı bir teorik çerçevenin sunulmasına gerek duyulmuştur. Bu bağlamda ilgili literatür, kontekst bilgi olarak çalışmanın bir başka veri materyalini oluşturmuştur. Medyanın siyaset ile karşılıklı bağımlılık ve etkileşim halinde olması, böyle bir teorik çerçevenin sunulması için ayrı bir gerekçeyi oluşturmuştur.

Çalışmanın teorik bölümünden elde edilen sonuçlar, Almanya'nın çok kültürlü bir toplum olmasına karşın, tek tiplendirici göç politikaları izleme eğiliminde olduğunu ortaya koymaktadır. Çok kültürlülük adı altında yürütülen bu politikalarla, Türk toplumu gibi sayıca büyük ve resmi azınlık statüsü taşımayan göçmenlere, kontrollü bir şekilde bazı (folklorik) hakları tanınırken, asıl hedeflenen ise onları ulus-ötesi bağlarından kopararak göç etikleri ülkenin formel ve enformel yasalarına bağlamaktır. Bu süreci yönlendirmek ve hızlandırmak için 90'lı yılların sonundan itibaren federal düzeyde yürürlüğe giren uyum politikaları, İslam'ın bir «güvenlik riski» oluşturduğu algısının geliştiği döneme denk gelmiş ve uyum sorunu bir İslam tartışmasına dönüştürmüştür. Bu politikaların etkili olması ve Almanya'da sosyalleşen yeni kuşakların devreye girmesi ile birlikte, günümüz İslami kuruluşlarında Alman dilinde ve Almanya'ya yönelik bir İslam anlayışı gelişmiştir.

Uyum tartışmalarının İslam tartışmasına dönüşmesiyle ve sayıca en büyük göçmen grubunu oluşturan Türk toplumunun İslam'ına odaklanması ile birlikte, bu grubun içindeki alt gruplar da daha fazla görünür hale gelmiştir. Artık bu grupların da kim oldukları ve nasıl bir İslam anlayışını savundukları özellikle uyum politikaları açısından önemli hale gelmiştir. Bu bağlamda 2000'li yılların başına kadar Almanya'daki Türk toplumu içinde fark edilmeyen Aleviler, haklarında pek az şey bilinse de, Alman siyaseti tarafından ayrı bir diaspora, hatta ayrı bir dini grup olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Bu süreci Alevilerin Türkiye'deki Sünni ağırlıklı çevrenin etkilerinden kurtulma isteklerinin yanı sıra, Almanya'da Batı karşıtı olarak etiketlenerek bir güvenlik sorunu haline getirilen Müslüman grubuyla arasına mesafe koyma baskısı desteklemiştir. Bunun üzerine Aleviler, özellikle 11 Eylül 2001 terör eylemlerinin ardından İslam'a karşı net bir pozisyon alarak kendilerini modern olanın (Almanya'nın) tarafında konumlandırma durumunda kalmışlardır. Alman siyaseti ise bu adıma karşılık olarak, Alevilerin gerçekte kim ya da ne olduklarıyla ilgilenmeksizin, Aleviliğe 'alternatif İslam' ya da 'diğer İslam' olma misyonunu yükleme yoluna gitmiştir. Hatta bu İslam'ın takipçilerinin Alman toplumuna Katoliklerden daha iyi entegre olduklarını ileri sürmüştür. Ancak bu iltifatın içinde barındırdığı çelişki, entegrasyon masasına çağrılan grubun, Katoliklerin değil Alevilerin olmasıdır. Böylece Alevilik Sünni İslam'la aynı göçmen potasına yerleştirildiği gibi, bu gruba yönelik uygulanan politikalar da Alevi ön ekini alarak (*Alevilik Din Dersi, Alevilik Teoloji Kürsüleri* vb.) aynı kalmıştır. Zira bu politikalar daha önce Sünni Müslümanlar üzerinde olumlu sonuçlar vermiştir. Böylelikle göçmen sıfatıyla zaten entegrasyon politikalarının muhatabı olan Aleviler, bu sefer de Alevi kimlikleri üzerinden uyum tartışmalarının içine çekilmiştir. Bu tartışmalarda Aleviler Almanya'nın göstermelik Müslümanları olarak, sözde uyumsuz İslam'ın yerel toplumun değerler sistemine uyum sağlayabileceğinin ilk kanıtı ve son umudu olarak hizmet etmektedir.

Göç politikalarına paralel olarak kitle iletişim araçları da 90'lı yılların sonuna kadar Almanya'daki göçmenleri, ayrımsız ve genelleştirilmiş bir şekilde “yabancı” ve “Türk” olarak görürken, uyum tartışmalarının İslamlaştırılmasıyla birlikte, öteki olarak inşa ettikleri İslam'ın içindeki Alevileri farklı inanç, ritüel ve kimlik arayışlarıyla “örnek ötekiler” olarak öne çıkarmaya başlamıştır. Bu da çok daha fazlası olan Aleviliği, dar bir çerçeveye sıkıştırmak anlamına gelmektedir.

Bu teorik çerçeve bağlamında Alevilerin medya temsilini araştıran bu çalışma, göç politikaları tarafından ana-akım İslam'a alternatif olarak inşa edilen Alevi kimliğinin, medya tarafından yeniden üretildiği ve derinleştirildiği sonucuna varmıştır. Toplumsal gerçekliğin araçları olarak görülen ve toplumdaki tespit edilen sorunların iyileştirilmesine katkıda bulunması beklenen medyanın, Alevilerin gerek göçmen olarak gerekse Alevi olarak göç toplumundaki gerçek durumlarını yansıtmadığı, onların meseleleriyle ilgilenme sorumluluğunu üstlenmediği, sadece Sünni Müslümanlara göre ne kadar uyumlu olduklarıyla ilgilendiği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular aynı zamanda, Alevi-Sünni karşılaştırmasının Batılı değerler üzerinden inşa edilmiş

bir Alevilikle, göç ve uyum sürecinden geçerek Almanya'ya yönelmiş İslam yerine, modern karşıtı ve statik olarak inşa edilmiş bir İslam ile yapıldığını ortaya koymaktadır. Bu da Karaca-Bostancı'nın (2022) giriş bölümünde bahsedilen çalışmalarının da ortaya koyduğu gibi, medyanın derdinin Alevilik olmadığını göstermektedir. Bu durumu Aleviler ve Aleviliğin gerçekte ne olduğuyla ilgili haber içeriklerinin eksikliği de göstermektedir. Örneğin kadın erkek eşitliğinin varlığı, cemde birlikte oturulması ile gösterilirken, çalışmanın teorik bölümünde var olduğunu belirttiğimiz inanç pratiklerindeki ataerkil örüntülere örnekler verilmemektedir. Medya daha ziyade bir grup hakkında olumlu, diğeri hakkında olumsuz yargılar inşa ederek, bu grupları daha iyi göçmen olma konusunda birbiriyle yarıştırmaya peşindedir. Bu bağlamda özellikle medya tarafından masaya yatırılan Alevilik, tanımlama yoluyla baskı altına alınıp uyum siyasetinin çıkarlarına hizmet edecek şekilde kategorize edilerek, araçsallaştırılmıştır.

Çalışmanın nitel bölümünden elde edilen bu sonuca, yazılı materyallerde gömülü bulunan dört temel eğilim dayanak sağlamaktadır. Bunlardan ilki *Aleviliği Ana-akım İslam'dan Soyutlama Eğilimidir*. Alevilik, haberlerde gerek İslam'ın içerisinde farklı bir yorum olan, farklı referans kaynakları, inanç ve ritüelleri bulunan bir dini sistem olarak, gerekse İslam'ın dışında bir kültürel ve felsefi sistem olarak sunulmaktadır. Alevileri inanç bakımından İslam'dan farklı kılan ana unsur olarak ise, Aleviliğin tek ve ilahi bir kitaptan değil, farklı felsefelerden ve eleştirel akıldan ve evrensel değerlerden beslendiği gösterilmektedir. Bu da Aleviliği kurala, dogmaya ya da şeriata değil, insana akla ve sorgulamaya dayalı bir din yapan şeydir. Dolayısıyla böyle bir dinin takipçileri de kaçınılmaz olarak liberal, demokratik, hümanist ve hoşgörülü olacaklardır. Haberlerde Aleviliğin her türlü dogmatizmi reddettiği, aydınlanma, insan hakları, cinsiyet eşitliği gibi evrensel değerleri benimsediği sürekli olarak vurgulanmaktadır. Bu algıyı güçlendirmek için kimi zaman Alevi kökenli sıradan insanların ya da Alevi ya da Alevi olmayan kanaat önderlerinin bu doğrultudaki görüşlerine yer verilmektedir.

Haberlerin toplumsal yaşamda Alman toplumunun İslam'la ilgili problemleri olduğu konuların Aleviler üzerinden çözmeye çalıştığı bir diğer konu da İslam'daki emir ve yasaklardır. Buna göre kadınların başörtüsü takma zorunluluklarının bulunmadığına, dini mekânlarda kadın-erkek ayrımının yapılmadığına, alkol kullanmanın ya da domuz eti tüketmenin bir problem olmadığına dair ifadeler neredeyse tüm haberlerde yer verilmektedir. Haliyle incelenen haberlerde ikinci eğilim olan *Alevilerin Alman toplumuna aha uyumlu oldukları eğilimi* sonucu doğmaktadır. Bu durumda Alevilerin kendileri için öngörülen uyum programlarına daha iyi cevap verecek bir potansiyele sahip oldukları öne sürülmektedir. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için gerekli olan tek şeyin ise uygun bir ortamın bulunmasıdır. Bu eksikliği de Aleviler adına gazeteler, *Almanya'yı ideal bir ortam olarak sunma* yoluyla gidermektedir. İncelenen haberlerin neredeyse tamamında Alevilerin Almanya'ya göçleriyle birlikte, inançlarını yaşayabilecekleri bir özgürlük alanını ilk kez buldukları ifade edilmektedir. Bu görüşü güçlendirmek için Alevilerin Almanya'daki durumuyla, Türkiye'deki durumları karşılaştırılmakta ve Alevilerin köken ülkelerinde yaşadıkları ayrımcılık ve şiddet olaylarına sürekli olarak göndermelerde bulunmaktadır. Bu karşılaştırmadan *Sünni-Alevi gerilimine vurgu yapma eğilimi* dördüncü ve son eğilim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu eğilim, Almanya'nın kendi topraklarında yaşayan Alevilere ne derece sahip çıktığını gösterme çabasını içermektedir. Bu sahip çıkma, özellikle Sünni Müslümanlara karşıdır. Zira Almanya'daki Aleviler her ne kadar güvende olsalar da yani onlara Alman tarafından bir zarar gelmese de bu ülkede de Türkiye'dekine benzer bir şekilde Sünnilerin baskısı devam etmektedir. Bu bağlamda Müslümanların Alevilere karşı ön yargılarından çeşitli örnekler verilirken, Alevilerin Sünnilere karşı önyargılarına dair bir habere rastlanılmamaktadır. Hatta bazı haberlerde Alevilerin Sünnilere karşı daha hoşgörülü olduğu belirtilmektedir. Bu hoşgörünün karşılık bulmaması ise sadece Alevileri değil, Alman toplumunu da etkilemektedir.

Son tahlilde bu çalışma göstermektedir ki, Almanya her ne kadar göç politikalarında belirlenen hedeflerine doğru hatırı sayılır bir ilerleme kaydetmiş olsa da göçmenlerin temel kültürel haklarını korumalarına izin vermeyerek açık ve liberal bir toplum olma ideallerinin çok gerisinde kalmıştır. Bu idealleri ise dördüncü kuvvet özelliğini taşıyan medyayı da yanına alarak, ana-akım İslam’a “alternatif İslam” olarak belirlediği Aleviler üzerinden yeniden inşa etme stratejisini benimsemiştir. Bu süreci Alevi göçmen grubunun ayrı kimlik arayışı ve kendileri için öngörülen uyum programlarına iyi bir cevap verecek potansiyele sahip olduklarını gösterme çabası da desteklemektedir.

Çalışmada elde edilen sonuçlar, özellikle ülkede yaşayan ve tüm farklılıklarıyla birlikte Almanya Türk toplumunu ve aynı zamanda onun gücünü oluşturan Alevi ve Sünnilere önemli sorumluluklar yüklemektedir. Bu bağlamda hatırlanması gereken belki en önemli hususlardan birisi, Almanya ortamında her iki grubun aynı göç süreçlerinin etkisinde kalarak ve aynı uyum politikalarına tabi tutularak birbirine benzetildiğidir. Bu gruplar, ayrımcılık, ırkçılık, özgün kimliklerini yeni kuşaklara aktarma ve ulus-ötesi bağlarını koruma gibi temel sorunlarda da birleşmektedir. Bu sorunların Alevi ve Sünnilerin birbirlerinden değil, Alman toplumundan kaynaklanıyor olması, her iki grubun özgün kimliklerini ve ulus-ötesi bağlarını koruma açısından belirtilenin aksine, Almanya’da güvende olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Tüm bu hususlar, ayrı bir kimlik arayışında bulunurken, her iki grup tarafından dikkate alınması gerekmektedir. Bölünerek ve dolayısıyla küçülerek, giderek büyüyen sorunların üstesinden gelinmesi daha güç hale geleceği gibi, bu sorunlar küçük grupların ve hatta bireylerin sorunları sayılacaktır. Aynı zamanda var olan karşılıklı ötekileştirme süreçleri daha da derinleşmiş olacaktır.

Kaynaklar/References

- Aksoy, Erdal–Tekten Aksürmeli, Zeynep Serap. “Diaspora İçinde Diaspora: Almanya Alevileri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 85, (2018), 87-102.
- Beilschmidt, Theresa. *Gelebter Islam. Eine empirische Studie zu DITIB-Moscheegemeinden in Deutschland*, Bielefeld: Transcript Verlag, 2015.
- Berliner Morgenpost. (27 Aralık 2007). “Wer Sind die Aleviten? Und Woran Glauben Sie?”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.morgenpost.de/kultur/article103223592/Wer-sind-die-Aleviten-Und-woran-glauben-sie.html>
- Bild. (08 Ağustos 2022). “Im Alevitentum (zweitgrößte Religionsgruppe in der Türkei) steht Nächstenliebe im Mittelpunkt”, (Erişim: 12 Aralık 2022) <https://www.bild.de/regional/stuttgart/stuttgart-aktuell/ece-s-14-beerdigt-dein-schoenes-laccheln-werde-ich-nie-vergessen-82180958.bild.html>
- Bild. (14 Şubat 2012). “Alevitischer Religionsunterricht an weiterführenden Schulen in NRW”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.bild.de/regional/koeln/alevitischerreligionsunterricht-an-weiterfuehrenden-22636052.bild.html>
- Çiçek, Hüseyin. “Diaspora und Religion. Religionspolitische Herausforderungen in der jüngeren Geschichte der Aleviten in der Türkei und Deutschland”, *Z Religion Ges Polit*, 6 (2022), 641–659.
- Der Spiegel. (26 Nisan 2016). “Europäischer Gerichtshof für Menschenrechte. Türkei diskriminiert Aleviten”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.spiegel.de/politik/ausland/tuerkei-ankara-diskriminiert-laut-egmr-urteil-die-aleviten-im-land-a-1089397.html>
- Der Spiegel. (27 Aralık 2007). “Aleviten demonstrieren gegen “Inzest”-Tatort”, (Erişim: 11 Ekim 2022). <https://www.spiegel.de/kultur/gesellschaft/ard-bue-ro-berlin-aleviten-demonstrieren-gegen-inzest-tatort-a-525505.html>

- Der Tagesspiegel. (03 Ekim 2016). “Platz im Rundfunkrat: Aleviten sollen eine Stimme bekommen”, (Erişim: 22 Ekim 2022). https://www.tagesspiegel.de/gesellschaft/medien/aleviten-sollen-eine-stimme-bekommen-3705169.html?fbclid=IwAR2VmXV_FlmfAzH_OBehDYTLMXssmdUmUNOfE-cxRQFNyVLz_UraMakiezc
- Der Tagesspiegel. (20 Nisan 2023). “Ich bin Alevit’: Video von Erdogan-Rivale bekommt Millionen Aufrufe”, (Erişim: 25 Nisan 2023). <https://www.tagesspiegel.de/internationales/ich-bin-alevit-video-von-erdogan-rivale-bekommt-millionen-aufrufe-9688889.html>
- Der Tagesspiegel. (23 Eylül 2021). “Senat prüft Gleichstellung mit christlichen Kirchen: Berlin will Alevitische Gemeinde offiziell als Religionsgemeinschaft anerkennen”, (Erişim: 22 Ekim 2022). <https://www.tagesspiegel.de/berlin/berlin-will-alevitische-gemeinde-offiziell-als-religionsgemeinschaft-anerkennen-4765684.html>
- Deutsche Welle. (01 Mayıs 2020). “Aleviten kämpfen um Anerkennung”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.dw.com/de/t%C3%BCrkei-aleviten-k%C3%A4mpfen-um-anerkennung/a-52135931>
- Deutsche Welle. (11 Şubat 2022). “Aleviten”, (Erişim: 22 Ekim 2022) <https://www.dw.com/de/aleviten/t-19214612>
- Deutschlandfunk. (04 Haziran 2019). “Abseits vom Mainstream-Islam”, (Erişim: 21 Şubat 2023). <https://www.deutschlandfunk.de/alevitentum-abseits-vom-mainstream-islam-100.html>
- Deutschlandfunk. (24 Haziran 2013). “Aleviten wollen sich nicht mehr verstecken”, (Erişim: 21 Şubat 2023). <https://www.deutschlandfunk.de/aleviten-wollen-sich-nicht-mehr-verstecken-100.html>
- Die Tageszeitung. (13 Şubat 2023). “Kebire Yıldız über Repression: ‘Ich tanze, wenn ich traurig bin’”, (Erişim: 08 Mart 2023). <https://taz.de/Kebire-Yildiz-ueber-Repression/!5912307/>
- Die Tageszeitung. (21 Ocak 2008). “Aleviten-Protest Gegen Tatort Krimi. Die Falsche Spur”, (Erişim: 17 Ekim 2022). <https://taz.de/Aleviten-Protest-gegen-Tatort-Krimi/!5188138/>
- Die Tageszeitung. (26 Aralık 2022). “Alevitinnen und Aleviten in Berlin: Endlich auf Augenhöhe”, (Erişim: 21 Şubat 2023). <https://taz.de/Alevitinnen-und-Aleviten-in-Berlin/!5904480/>
- Die Welt. (04 Mart 2011). “Aleviten – die anderen Türken in Deutschland”, (Erişim: 21 Ocak 2023) <https://www.welt.de/politik/deutschland/article12703157/Aleviten-die-anderen-Tuerken-in-Deutschland.html>
- Die Welt. (26 Ekim 2020). “Wir fühlen uns durch diese Islamverbände bedroht”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.welt.de/politik/deutschland/article218459892/Kirchentag-Aleviten-fuehlen-sich-durch-Islamverbaende-bedroht.html>
- Die Zeit. (17 Ocak 2008). “Der Andere Islam”, (Erişim: 22 Mart 2023). https://www.zeit.de/2008/04/Aleviten?utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F
- Die Zeit. (25 Ocak 2016). “Ich habe erst mit 17 erfahren, dass ich Alevitin bin”, (Erişim: 22 Mart 2023). <https://www.zeit.de/hamburg/stadtleben/2016-01/aleviten-uni-hamburg-ethnologie-professorin>
- Die Zeit. (25 Şubat 2015). “Die Sippe Weiss Alles”, (Erişim: 21 Ekim 2022). <https://www.zeit.de/2015/09/aleviten-sippe-weiss-alles>

www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2015-02/erin-mord-maria-integration

- Diekmann, Isabell. *Musliminnen und Islamfeindlichkeit. Zur differenzierten Betrachtung von Vorurteilen gegenüber Menschen und Religion*, Bielefeld: Springer Verlag, 2021.
- Dijk, T. A. Van. "Eliten, Rassismus und die Presse", *Die vierte Gewalt. Rassismus und die Medien*. Ed. Siegfried Jäger-Jürgen Link, Duisburg: Diss Studien, (1993), 80-130.
- Domradio. (02 Aralık 2020). "Tagung unterstreicht Integrationswillen von Aleviten. Vorbild für Menschen aus dem islamischen Kulturraum", (Erişim: 22 Mart 2023). <https://www.domradio.de/artikel/vorbild-fuer-menschen-aus-dem-islamischen-kulturraum-tagung-unterstreicht>
- Donaukurier. (15 Mayıs 2014). "Universeller Glaube", (Erişim: 02 Nisan 2023). <https://www.donaukurier.de/archiv/universeller-glaube-4264594>
- Donaukurier. (16 Nisan 2023). "Alevitische Gemeinde Ingolstadt feiert 35-jähriges Bestehen mit vielen Gästen", (Erişim: 25 Nisan 2023). <https://www.donaukurier.de/lokales/ingolstadt/alevitische-gemeinde-ingolstadt-feiert-35-jaehriges-bestehen-mit-vielen-gaesten-10960205>
- Dreßler, Markus. (2019). "Aleviten und Alevitentum: Überlegungen zu einem komplexen Forschungsfeld", *Symposium Alevitische Studien in Deutschland. Herausforderungen und Perspektiven*, (29 Mayıs 2019), Hamburg: Akademie der Weltreligionen der Universität Hamburg, 1-7.
- Eke, Deniz Coşan. "Embodiment of Recognizing Differences: Alevis in Germany", *Turkish Migration Conference* (2015). Ed. Güven Şeker-Ali Tilbe-Mustafa Ökmen-Pınar Yazgan-Deniz Eroğlu-İbrahim Sirkeci. London: Transnational Press London, (2015), 252-259.
- El Menour. *Muslime in Europa Integriert, aber nicht akzeptiert? Ergebnisse und Länderprofile*, Bertelsmann Stiftung: Gütersich, 2017.
- Flick, Uwe. *Qualitative Forschung. Theorie, Methoden, Anwendung in Psychologie und Sozialwissenschaften*, Rohwolt Verlag: Reinbeck bei Hamburg, 1995.
- Focus. (14 Kasım 2016). "Kurden und Aleviten demonstrieren in Köln gegen Erdogan", (Erişim: 18 Aralık 2022). https://www.focus.de/politik/deutschland/koeln-kurden-und-aleviten-demonstrieren-am-samstag_id_6194986.html
- Focus. (17 Aralık 2020). "Pilgerort der Aleviten im Munzur-TalTürkei: Heiligtum der Aleviten wird Freizeitpark", (Erişim: 18 Aralık 2022). https://www.focus.de/wissen/mensch/tuerkei-heiligtum-der-aleviten-wird-freizeitpark_id_12781667.html
- Foroutan, Naika. *Muslimbilder in Deutschland. Wahrnehmungen und Ausgrenzungen in der Integrationsdebatte*, Expertise im Auftrag der Abteilung Wirtschafts- und Sozialpolitik der Friedrich-Ebert-Stiftung, 2012.
- Frankfurter Allgemeine Zeitung. (02 Mart 2019). "SPD fordert hessischen Staatsvertrag mit Aleviten", (Erişim: 18 Aralık 2022). <https://www.faz.net/aktuell/rhein-main/region-und-hessen/hessens-spd-fordert-hessischen-staatsvertrag-mit-aleviten-16068670.html>
- Frankfurter Allgemeine Zeitung. (09 Aralık 2020). "Massaker an Aleviten: Türkisches Gericht verbietet öffentliches Erinnern", (Erişim: 18 Aralık 2022) <https://www.faz.net/aktuell/politik/ausland/erdogans-politik-kein-erinnern-der-tuerkei-an-aleviten-massaker-17091913.html>

- Frankfurter Allgemeine Zeitung. (24 Haziran 2022). Der Nachfahre des Pir Sultan: Mit der Laute für die Freiheit, (Erişim: 18 Aralık 2022) <https://www.faz.net/aktuell/gesellschaft/menschen/nachfahre-des-pir-sultan-mit-der-laute-fuer-die-freiheit-18120569.html>
- Frankfurter Allgemeine Zeitung. (27 Ağustos 2021). “Warum manche nicht sagen dürfen, woran sie glauben”, (Erişim: 18 Aralık 2022). <https://www.faz.net/podcasts/wie-erkläre-ich-s-meinem-kind/kindern-erklärt-angst-vor-religionsverfolgung-17503477.html>
- Frerk, Carsten. “Eine Annäherung als Überblick. Aleviten in Deutschland”, *Forschungsgruppe Weltanschauung in Deutschland*, 2021. <https://fowid.de/meldung/aleviten-deutschland>
- Grotzky, Johannes. “Medien und Migration in Deutschland”, *International Conference Global Migration Trends*. (June 2019). 4-5. Moskova: Rudn University, 2019.
- Hachmeister, Lutz vd. *Grundlagen der Medienpolitik Ein Handbuch*, Pöbneck: Deutsche Verlagsanstalt, 2008.
- Hafez, Kai-Schmidt, Sabrina. (27 Ağustos 2020). “Rassismus und Repräsentation: das Islambild deutscher Medien im Nachrichtenjournalismus und im Film”, *Bundeszentrale für politische Bildung*. (27.08.2020). <https://www.bpb.de/lernen/bewegt-bild-und-politische-bildung/themen-und-hintergruende/314621/rassismus-und-repraesentation-das-islambild-deutscher-medien-im-nachrichtenjournalismus-und-im-film/>
- Hall, Stuart. “The Work of Representation”, *Representation: Cultural Representations and Singing Practices*. ed. Stuart Hall. England: Open University, (1997), 13-74.
- Halm, Dirk-Sauer, Martina. *Muslime in Europa. Integriert, aber nicht akzeptiert?*, Gütersloh: Bertelsmann Stiftung, 2017.
- Halm, Dirk. “Muslimische Organisationen in Deutschland–Entwicklung zu einem europäischen Islam?”, *Jenseits von Identität oder Integration Grenzen überspannende Migrantenorganisationen*. Ed. Ludger Pries-Zeynep Sezgin, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, (2010), 295-321.
- Handelsblatt. (08 Ocak 2008). “Die Angst der Minderheit vor dem Aussterben”, (Erişim: 26 Aralık 2022). <https://app.handelsblatt.com/politik/international/tuerkei-die-angst-der-minderheiten-vor-dem-aussterben/3068588.html>
- Hierl, Katharina. *Die Islamisierung der deutschen Integrationsdebatte: zur Konstruktion Kultureller Identitäten Differenzen und Grenzziehungen im postkolonialen Diskurs*, Münster: Lit Verlag, 2012.
- İleri, Esin. “İki Dilli Ortamda Dil Edinimi ve Şans Eşitliği”, *Die Gaste*, 3, (2008), 3-4. <http://www.diegaste.de/gaste/diegaste-sayi302.html>
- Karaca, Erdem-Bostancı, Mustafa. “Die Welt” Yazarlarının Kaleminden (2007-2020) Almanya’da Alevilik ve Aleviler”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 104, (2022), 241-263.
- Keleş, Bülent. *Almanya’da Alevilerin Kurumsallaşma Süreci*, Sivas: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Doktora Tezi, 2021a.
- Keleş, Bülent. Die Institutionalisierung der Aleviten in Deutschland. *Alevilik-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, 24, (2021b). 1-46.
- Kıral, Bilgen. “Nitel Bir Veri Analiz Yöntemi Olarak Doküman Analizi”, *Sosyal*

Bilimler Enstitüsü Dergisi 15, (2020), 170-189.

- Kosnick, Kira. "Mit eigener Stimme? Migrantische Medien und alevitische Strategien der Repraesentation", *Aleviten in Deutschland. Identitätsprozesse einer Religionsgemeinschaft in der Diaspora*. Ed. Martin Sökefeld, Bielefeld: Transcript Verlag, (2008), 109-133.
- Kutlu, Tezcan Özkan- Bekiroğlu, Onur. "Türkiye Yazılı Basımında Alevilerin Temsili: 7. Alevi Çalıştay Haberlerinin Söylemi", *e-Journal of New World Sciences Academy* 6/4, (2011), 917-942.
- Loth, Martina. "Wird die alevitische Jugend das Alevitentum reformieren? Eine Generation auf der Suche nach einer Neuformulierung", *Junge Perspektiven der Türkiye Forschung in Deutschland Band 1*. Ed. Klaus Kreiser vdMünchen: Springer Verlag, (2014), 227-247.
- Massicard, Elise. "Alevist mobilization in Germany and the perspective of Turkish integration in the EU", *International interdisciplinary Workshop Ethnic mobilization in the New Europe* (21-22 Nisan 2006), Brüksel, (2006), 1-10.
- Nieswand, Boris. "Konturen einer Moralsoziologie der Migrationsgesellschaft", *Zeitschrift für Migrationsforschung* 1/1, (2021), 75-95.
- Norddeutscher Rundfunk. (07 Şubat 2014). "Mit der Zeit gehen: Aleviten in Hamburg", (Erişim: 21 Ocak 2023). https://www.ndr.de/kultur/sendungen/freitagsgforum/freitagsgforum133_page-2.html
- Norddeutscher Rundfunk. (17 Eylül 2021). "Muslimische Aleviten als Bindeglied zwischen Sunniten und Aleviten", (Erişim: 26 Aralık 2022). <https://www.ndr.de/kultur/sendungen/freitagsgforum/Muslimische-Aleviten-als-Bindeglied-zwischen-Sunniten-und-Aleviten,freitagsgforum920.html>
- Okan, Nimet. "Alevilikte Kadın Erkek Eşitliği Söylemine Eleştirel Bir Yaklaşım", *Antropoloji* 28, (2018), 27-42.
- Pfündel, Katrin-Stichs, Anja-Tanis, Kerstin. *Muslimisches Leben in Deutschland (2020), Studie im Auftrag der Deutschen Islam Konferenz Forschungsbericht* 38. Berlin: Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, 2021.
- Polat, Hıdır. "Geleneksel Medya Temsil Sorunu: Alternatif bir Mecra Olarak Yeni Medya", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 38/38, (2018), 45-60.
- Precht, Richard David-Welzer, Harald. *Die vierte Gewalt – Wie Mehrheitsmeinung Gemacht Wird, Auch Wenn Sie Keine Ist*, Frankfurt am Main: Fischer Verlag, 2022.
- Ruhrmann, Georg-Demren, Songül. "Wie Medien über Migranten berichten", *Migranten und Medien. Neue Herausforderungen an die Integrationsfunktion von Presse und Rundfunk*. Ed. Schatz, Heribert-Holtz Bacha-Christina Nieland-Jörg Uwe, Wiesbaden: Westdeutscher Verlag, (2000), 69-81.
- Schiffauer, Werner. *Nach dem Islamismus. Eine Ethnographie der Islamischen Gemeinschaft Milli Görüş*. Berlin: Suhrkamp, 2010.
- Schneider, Jan-Fincke, Gunilla-Will, Anne Kathrin. *Muslime in der Mehrheitsgesellschaft: Medienbild und Alltagserfahrungen in Deutschland*, Berlin: Sachverständigenrat deutscher Stiftungen für Integration und Migration (SVR) GmbH, 2013.
- Sökefeld, Martin. "Sind Aleviten Muslime? Die Alevitische Debatte über das Verhältnis von Alevitentum und Islam in Deutschland", *Aleviten in Deutschland. Identitätsprozesse einer Religionsgemeinschaft in der Diaspora*. Ed. Martin

- Sökefeld Bielefeld: Transcript Verlag, (2008), 195-219.
- Söğüt, Fatih. “Yeni Medya ve Temsil: İnternet Gazeteciliğinde Cinsiyet Kimliklerinin Sunumu”, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi* 31, (2019), 212-231.
- Spielhaus, Riem. *Wer ist hier Muslim? Die Entwicklung eines islamischen Bewusstseins in Deutschland zwischen Selbstidentifikation und Fremdzuschreibung*, Würzburg: Ergon Verlag, 2011.
- Spuler-Stegeman, Ursula. “Ist die Alevitische Gemeinde Deutschland e. V. eine Religionsgemeinschaft?”, *Religionswissenschaftliches Gutachten erstattet von dem Ministerium für Schule, Jugend und Kinder des Landes Nordrhein-Westfalen*, Marburg, (2003), 1-30.
- Stern. (10 Şubat 2023). “Welle der Hilfsbereitschaft: Münchner Aleviten sammeln für Erdbebenopfer”, (Erişim: 25 Nisan 2023). <https://www.stern.de/panorama/video-welle-der-hilfsbereitschaft--muenchner-aleviten-sammeln-fuer-erdbebenopfer-33185086.html>
- Strauss, Anselm. *Grundlagen qualitativer Sozialforschung*, München: UTB Verlag, 1994.
- Strauss, Anselm-Corbin, Juliet. *Grounded Theory. Grundlagen qualitativer Sozialforschung*, Weinheim: Beltz Verlag, 1996.
- Süddeutsche Zeitung. (11 Mayıs 2010). “Eine Frage der Ehre”, (Erişim: 21 Ocak 2023). <https://www.sueddeutsche.de/kultur/aleviten-protestieren-gegen-ard-tatort-eine-frage-der-ehre-1.296111>
- Süddeutsche Zeitung. (27 Mart 2019). “Tag für Zeitung (27 Mart 2019). Tag für Unterzeichnung des Vertrages mit Aleviten steht”, (Erişim: 22 Mart 2023) <https://www.sueddeutsche.de/panorama/religion-mainz-tag-fuer-unterzeichnung-des-vertrages-mit-aleviten-steht-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-190327-99-563760>
- Tajfel, Henri-Turner, John Charles. “An integrative theory of social conflict”, *The Social Psychology of Inter-Group Relations*. Ed. William Austin-Sephen Worchel, Chicago: Nelson Hall, (1979), 33-47.
- Taşçı, Hülya. “Die Zweite Generation der Alevitinnen und Aleviten zwischen religiösen Auflösungstendenzen und sprachlichen Difeferenzierungsprozessen”, *Aleviten in Deutschland. Identitätsprozesse einer Religionsgemeinschaft in der Diaspora*. Ed. Martin Sökefeld, Bielefeld: Transcript Verlag, (2008), 133-155.
- Thranhardt, Dietrich. “Integrationsrealität und Integrationsdiskurs”, *Aus Politik und Zeitgeschichte* 45/47, (2010), 16 - 21.
- Toprak, Ali Ertan-Kaplan, İsmail. “Aleviten- die besseren Muslime?”, *Gehört der Islam zu Deutschland?: Fakten und Analysen zu einem Meinungsstreit*. Ed. Klaus Spelen, Berlin, Boston: Düsseldorf: University Press, (2021), 273-302.
- Weibert, Anne. “Mediale Integration ethnischer Minderheiten. Ein Vergleich von Lokalberichterstattung über Türken in Deutschland”, *Medien und Integration in Nordamerika*. Ed. Reiner Geissler-Horst Pöttker, Bielefeld: Transcript Verlag, (2010), 219-246.
- Weineck, Benjamin. “Alevi Cultural Heritage in Turkey and Germany: Negotiating “Useable Pasts” in Transnational Space”, *European Journal of Turkish Studies* [Online], 20, (2015), 1-23.

- Wimmer, Andreas-Glick Schiller, Nina. "Methodological Nationalism and Beyond Nation-State Building, Migration and the Social Sciences", *Global Networks* 2/4, (2002), 301-304.
- Yıldırım, Ali-Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin, 2016.
- Yılmaz, Gözde. "Avrupa'da Azınlıklar ve Azınlık Hakları", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 14/2, (2015), 109-122.